

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM
PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI KAR

SZAKDOLGOZAT

Andor Judit

Nappali

Gazdálkodási és menedzsment

Vállalkozásszervező

2019

BUDAPESTI GAZDASÁGI EGYETEM

PÉNZÜGYI ÉS SZÁMVITELI KAR

Munkaerő-kivándorlás
a Budapesti Gazdasági Egyetem hallgatói körében

Belső konzulens: Honvári János

Külső konzulens: Hamza Eszter

Andor Judit

Nappali

Gazdálkodási és menedzsment

Vállalkozásszervező

NYILATKOZAT

Alulírott AUDOR JUDIT büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomban foglalt tények és adatok a valóságnak megfelelnek, és az abban leírtak a saját, önálló munkám eredményei.

A szakdolgozatban felhasznált adatokat a szerzői jogvédelem figyelembevételével alkalmaztam.

Ezen szakdolgozat semmilyen része nem került felhasználásra korábban oktatási intézmény más képzésén diplomaszerezés során.

Tudomásul veszem, hogy a szakdolgozatomat az intézmény plágiumellenőrzésnek veti alá.

Budapest, 20.19. év 05 hónap 13 nap

.....
hallgató aláírása

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	2
2. A migráció elméleti hátterének áttekintése	4
2.1. A migráció típusai	4
2.2. Migrációs elméletek	6
2.2.1. A migráció taszítás és vonzás elmélete	6
2.2.2. A neoklasszikus migrációs elméleti modell	6
2.2.3. Az új közgazdaságtani migrációs elmélet	7
2.2.4. A szegmentált munkaerő-piaci elmélet	8
2.2.5. A kapcsolathálózati megközelítés	8
3. Munkaerőáramlás nemzetközi szinten	9
4. A migráció Magyarországon	11
4.1. A bevándorlás kérdése Magyarországon.....	11
4.2. Kivándorlás.....	13
5. Kutatás	16
5.1. Kutatási cél meghatározása.....	16
5.2. Kutatási módszertan meghatározása	16
5.3. Hipotézisek	17
5.4. Statisztikai módszerek bemutatása.....	18
5.5. Az eredmények bemutatása	19
5.5.1. Szociodemográfiai adatok elemzése	19
5.5.2. Migrációra vonatkozó adatok elemzése	30
5.6. Döntés a kutatási hipotézisekről	39
6. Összegzés	41
7. Irodalomjegyzék	43
8. Ábrajegyzék	46
9. Táblázatok jegyzéke	46
10. Mellékletek	47
1. sz. melléklet: Kérdőív	47
2. sz. melléklet: H1 tesztelése	59
3. sz. melléklet: H2 tesztelése	60
4. sz. melléklet: H3 tesztelése	61
5. sz. melléklet: H4 tesztelése	62
6. sz. melléklet: További függetlenségvizsgálatok.....	64

1. Bevezetés

„Magyarország a kétezres évek második évtizedére egyértelműen „kivándorló” országgá vált. Megkésve indult, de gyorsan növekvő és kiteljesedő a folyamat, az elvándorlást ösztönző és a motiváló tényezők tartósak és erősnek tűnnek, az elvándorlás intenzitása várhatóan fennmarad.” (HÁRS, Á. 2018, p. 99)

Szakedolgozatomat személyes tapasztalat inspirálta, hiszen egy olyan országban élek, ahol mindennapi beszédtema a bevándorlás, de ami igazán lényeges lenne, hogy a magyarok – feltételezésem szerint – jelentősen nagy számban gondolkoznak azon, hogy külföldön folytassák az életüket. Elég csak körbenézni a közvetlen környezetemben, hogy szembesüljek azzal, nem is tévedtem akkorát. Sorra, egymás után jutnak eszembe az ismerőseim, volt hallgatótársaim, akikről tudom, hogy valamilyen megfontolásból a kivándorlás mellett döntöttek. Németország, Ausztria, Svédország, Hollandia. Csak néhány ország, melyekről biztosan tudom, hogy az utóbbi három évben az ismerőseim, sőt közeli hozzátartozóim otthonává váltak. Ők már meghozták a döntést, több ezer másik magyarral egyetemben, akik azt választották, hogy maguk mögött hagynak mindent és egy idegen helyen, egy sokszor teljesen más kultúrában kezdenek, tiszta lappal. Ezek után talán nem meglepő, hogy véleményem szerint a kivándorlási folyamat igazán nagy problémát jelent a jelenkor Magyarországnak.

Szakedolgozatomat a fenti motivációk alapján egy napjainkban és visszamenőleg is évek óta aktuális témában, a nemzetközi munkaerő-áramlás témakörében készítem. Mivel a téma feltételezi a kétoldalú megközelítést, melyre úgy gondolom, hogy 50 oldal és egyetlen kutatás nem lenne elegendő, így szűkítve a témát, azon belül is a kivándorlást fejteném ki bővebben. Témaválasztásomat indokolja a személyes motivációkon kívül, hogy a mindennapi életben már-már lehetetlen szó nélkül elmenni a kivándorlás problémája mellett. Feltételezem, hogy szinte mindenkinek van olyan rokona, barátja, ismerőse, aki valami miatt külföldön folytatta/folytatja az életét. Úgy gondolom, hogy ma már jóformán nincs olyan fiatal, akinek a fejében legalább egyszer ne fordult volna meg, hogy külföldön próbálna szerencsét. Az évek során én magam is elgondolkoztam ennek a lehetőségén, de még nem döntöttem róla véglegesen. Remélem, hogy kutatómunkám

mind a döntésben, mind a korosztályom témában kialakított véleményének megértésében segíteni fog.

Dolgozatom első felében szeretném röviden áttekinteni a nemzetközi munkaerő-áramlás szakirodalmi háttérét. A migráció definiálásáról és a nemzetközi migráció fogalmától kiindulva vezetem fel a témát egészen addig, míg eljutok Magyarorszáig. Hazai viszonylatokban röviden taglalom a bevándorlást, de ennél nagyobb hangsúlyt fektetek a kivándorlás vizsgálatára.

A második részben, szakdolgozatom színvonalát növelve primer kutatásként kérdőíves felmérésem eredményeit mutatom be. Ehhez egy olyan környezetet, olyan közeget választottam, aminek több mint három éve én is a része vagyok. A Budapesti Gazdasági Egyetemen tanuló fiatalok külföldre vándorlását és motivációikat vizsgáltam meg a kutatómunkám során. Olyan területeket is beleértve, mint a nemek közötti migrációs eltérések, a fővárosi és a vidéki fiatalok külföldi munkavállalása közötti egyenlőtlenségek, illetve a visszatérési hajlandóság valószínűsége. Kutatásom végeztével a felállított hipotéziseimről meghozott döntéseimet is ismertetem, melyeket a megfelelő statisztikai módszerekkel alá is támasztok. Végezetül levonom a konklúziót a felmérésből és ezzel együtt megfogalmazom véleményemet az aktuális helyzetről.

2. A migráció elméleti háttérének áttekintése

A migráció latin eredetű szó, jelentését többféle forrást is segítségül hívva határozom meg. Az idegen szavak gyűjteményének találatai szerint lakóhely változtatás, költözés, vándorlás (<https://idegen-szavak.hu>). A Magyar Nagylexikonban migráció szó nem szerepel a szócikkek között, viszont ha a népvándorlást keressük meg, egy bővebben kifejtett fogalmat találunk, ami nagymértékben összezseng a korábbi meghatározással, de ki is bővíti azt: „A lakóhelyüket gazdasági v. politikai okból elhagyó népek nagyobb földrajzi területet érintő, más népekkel összeütközéseket kiváltó elmozdulása, áttelepülése.” (GLATZ, F. 2001, p. 727)

Ha jobban belegondolunk és evolúciós oldalról közelítjük meg, akkor vándorlásokról már történelmünk során jó néhányszor esett szó. Elég csak felelevenítenünk azt, hogy mit tanultunk általános iskolától kezdődően az emberi törzsfjlődésről, annak is a kezdetéről. Máris teljesen más szemszögből láthatjuk a vándorlásokat, ha figyelembe vesszük, hogy már távoli őseink, az előemberek is átszelték Afrika kontinensét. Ráadásul a kutatók azt sem tartják kizártnak, hogy ezt nem egy, hanem több hullámban tették meg. (www.nature.com)

De nem is kell ilyen messzire mennünk az időben, elég csak a magyar honalapítás mondakörét és a vonulás útvonalát végig követnünk, hogy ismét elgondolkodtató kérdésbe ütközzünk. Egykor az ősmagyarok is bevándoroltak a Kárpát-medencébe, elűzték az itt élő népeket és letelepedtek. A migráció ily módon nem csak az emberiség történelmének része, hanem szoros kapcsolatban áll a magyar nemzet történelmével is.

2.1. A migráció típusai

A migráció szót nem lehet egy az egyben párba állítani a népvándorlással, pontosabb utalást kapunk, ha népek migrációjának fordítjuk le. De mégis kit tekintünk migránsnak? Megkülönböztethetjük őket a hazai népességtől többek között az állampolgárságuk vagy születési helyük szerint, de a besorolásnál annak is van jelentősége, hogy mennyi ideig, illetve, hogy legálisan tartózkodik-e az országban. (HÁRS, Á. 2009)

Önmagában a migrációt sem lehetne értelmezni anélkül, hogy ne sorolnánk csoportokba. Ha a migrációt vizsgáljuk, attól függően, hogy a tartózkodási hely változtatása államhatár átlépésével jár-e (HAUTZINGER, Z. – HEGEDÜS, J. – KLENNER, Z. 2014), megkülönböztetünk *belső*, illetve *külső* migrációt. Belső vándorlás alatt is többféle típust tartunk számon, aszerint csoportosítva, hogy vidékről vidékre, vidékről városba vagy városból városba zajlik a vándorlás. (<https://www.odi.org>)

Csoportosíthatjuk a migrációt aszerint is, hogy a vándorlási folyamat milyen irányt mutat. Ez alapján megkülönböztetünk *bevándorlást* és *kivándorlást*.

Ha a migráció indokait vizsgáljuk, differenciálhatunk aszerint, hogy *önkéntességen* alapul vagy valamilyen külső *kényszer* szülte (BÁNDY, K. 2014) a migrációs szándékot. Előbbi tényező gyakran gazdasági jellegű, ilyenkor a bevándorlók a jobb megélhetés és/vagy jobb munkakörülmények reményében változtatnak életterükön.

Jogi oldalról nézve pedig csoportosíthatunk aszerint, hogy *legális* vagy *illegális* úton érkeznek az országba a bevándorlók. Hasonlóság ugyan a két csoport között, hogy mindkét esetben valószínűsíthető, hogy a jobb életfeltételek miatt érkeznek, a különbség, csupán, hogy míg a legális úton érkező migránsok rendelkeznek a szükséges előfeltételekkel, okmányokkal, addig a törvénytelen módon érkezők ellen jogi úton léphetnek fel az illetékes hatóságok. (PÓCZIK, SZ. – DUNAVÖLGYI, SZ. (szerk.) 2008)

A célországban eltölteni szándékozott idő hossza szerint különbséget tehetünk „*short-term migrants*”, vagyis rövid távú és „*long-term migrants*” vagyis hosszú távú bevándorlók között. A rövid távú migráció három hónaptól egészen egy évig terjedhet időben, míg a hosszú távú migráció esetében az egy éven túlnyúló tartózkodást tartjuk számon. (IOM. 2018)

A folyamatban résztvevők száma szerint sorolhatjuk őket az *egyéni*, illetve a *tömeges* migráció kategóriájába. Szinte magától értetődik a két csoport magyarázata. Az egyéni migrációnál a döntés és a cselekvés is önállóan történik, ezzel szemben csoportos migrációról akkor beszélünk, ha valamilyen közös érdek, közös törekvés alakul ki a tagok között. Ennél a formánál jellemzőek a rokoni és baráti kapcsolatok a csoporton belül. (HAUTZINGER, Z. – HEGEDÜS, J. – KLENNER, Z. 2014)

2.2. Migrációs elméletek

2.2.1. A migráció taszítás és vonzás elmélete

A taszítás és vonzás (push and pull) klasszikusnak tekinthető elméletét Ravenstein neve alatt jegyzik a szakirodalomban. Elmélete alapján a pull tényezők közé soroljuk azokat az szempontokat, amelyek a külső országból érkezők számára vonzóvá teszik a célországot, így bevándorlásra ösztönzik az embereket. Ide érthető többek között a befogadó ország gazdasági fejlettsége, a jó életszínvonal reménye vagy az infrastruktúra rendelkezésre állása is. A push faktorok között számos olyan körülményt sorolhatunk fel, amelyek a származási országban lépnek fel, és a nevéből is adódóan taszítják a munkavállalókat, ezáltal kivándorláshoz vezetnek (HAUTZINGER, Z. – HEGEDÜS, J. – KLENNER, Z. 2014). Elég csak az alacsony munkabérekre, a magas adókra gondolni, de nagyon gyakori taszító tényezők a munkavállalási problémákkal való küzdelem, a munkanélküliség vagy az országon belüli viszályok, polgárháborúk és országok közötti hadi állapot is. A vonzó tényezők közé sorolhatjuk továbbá a korábban már kivándorolt ismerősök, rokonok pozitív visszajelzéseit is (HONVÁRI, J. 2017). Azt mondhatjuk tehát, hogy a migránsok motivációira mindannyira hatással vannak a taszítás és vonzás tényezői, ezek egyidejű fennállása pedig gyakorlatilag egyenes úton vezet a migrációs döntés megszületéséhez.

2.2.2. A neoklasszikus migrációs elméleti modell

A neoklasszikus modell szerint a munkaerőpiaci helyzetek, vagyis a keresleti és kínálati oldal egyensúlytalansága és a migráció között összefüggés mutatható ki. Makrogazdasági megközelítésből azt mondhatjuk, hogy ahol munkaerőhiány lép fel, ott magasabb munkabért várhatnak el az emberek a munkájukért, míg máshol a magas munkanélküliség alacsony munkabéreket alakít ki. (HAUTZINGER, Z. – HEGEDÜS, J. – KLENNER, Z. 2014) Az egyének ezeket figyelembe véve jutnak migrációs döntésre és saját perspektívájukból nézve a számukra legkedvezőbb eredmény érdekében határoznak amellet, hogy másik országban keresnek jobb munkalehetőségeket. A munkaerő kiáramlás így a kibocsátó országban magasabb béreket, a befogadó országban versenyhelyzetet eredményez.

Empirikus kutatások bizonyítják, hogy az alacsonyabb bérszínvonal felől a magasabbat kínáló ország felé halad a vándorlás. Mikrogazdasági oldalról nézve a migráció az egyéneknek egyfajta pénzügyi befektetés, melynek az elvárt haszon mellett költségei is vannak. (HAUTZINGER, Z. – HEGEDÜS, J. – KLENNER, Z. 2014) A migrációs döntés meghozatalában olyan tényezők szerepelnek a negatív oldalon, mint a családi, baráti kapcsolatok megszakadása, idegen nyelv elsajátítása, teljesen ismeretlen környezet és kultúra, integrálódási, illetve asszimilálódási kérdések. A mérleg pozitív oldala pedig az elvárt haszon, ami gazdasági migráció esetében maguk azok a tényezők, amik a kivándorlásra ösztönzik az embereket.

2.2.3. Az új közgazdaságtani migrációs elmélet

Az új közgazdaságtan migrációs elmélete szerint a már tárgyalt elméletekkel ellentétben közel sem egyéni döntésen alapszik a migráció választása. Ebben a megközelítésben nem egy ember érdekei érvényesülnek, hanem a vele szoros kapcsolatban állókéval (család, háztartás, kisebb közösség) együtt jutnak elhatározásra. Közös szánják magukat arra, hogy a kapcsolatokat megbontva a család vagy közösség egy tagját vagy egy részét támogatják abban, hogy másik országba menjen, ha ott a képességeivel magasabb jövedelemre tehet szert. Később az így megkeresett magasabb jövedelem egy részét a származó országokban maradt rokonoknak utalhatják, hogy biztosítsák az otthoniak anyagi helyzetét. Ennek szükségességét indokolja az így minimalizálható kockázat, vagyis ilyen módon a fejlettebb országokban rendelkezésre álló fejlettebb szociális háló és biztosítási rendszerek épp annyira motiválhatják a munkavállalót a migrálásra, mint a magasabb bérszínvonal. (HAUTZINGER, Z. – HEGEDÜS, J. – KLENNER, Z. 2014)

2.2.4. A szegmentált munkaerő-piaci elmélet

A szegmentált munkaerő-piaci, másnéven duális munkaerőpiaci elmélet nem az egyén vagy csoport szintjén, hanem társadalmi szinten, összevontan vizsgálja a migrációt. Az elmélet szerint a fejlődő országok munkaerőpiacán felkészült, sőt erős kereslet mutatkozik a bevándorlók munkaerejére. A kettős munkaerőpiac lényege, hogy a korábbi elméleteknél már használt gazdasági szempontok szerint két csoportra osztja a piacot – ezek a primer és szekunder részek. A célország *elsődleges* szektorába jellemzően a helyi lakosok tartoznak, akik magasabb munkabért kapnak és kedvező munkafeltételek mellett érvényesülhetnek a piacon. Míg a *másodlagos* szektor ismérvei közé az alacsonyabb munkabérek tartoznak, melyek olyan munkakörökkel párosulnak, amelyre az országban nincs elegendő kapacitás, eleve úgy jöhet szóba a bevándorlók foglalkoztatása (HAUTZINGER, Z. – HEGEDÜS, J. – KLENNER, Z. 2014). A nyugati országokra jellemző, hogy főként az adott kultúrában alacsony presztízsű munkákat vállalják el a migránsok. A gazdaságilag elmaradott országokból érkező bevándorlók jelentős részének alacsony képzettségéből fakadóan nincs választási lehetősége.

2.2.5. A kapcsolathálózati megközelítés

A migrációs elméletek közül legismertebbek közé tehető a kapcsolathálózati megközelítés, mellyel összefüggésben, a vonzó elméletnél már tárgyalt kapcsolatok hatása a befolyásoló tényező. Ezen túlmenően itt azonban nem csupán az információ szerepe kerül elő, hanem az az empirikus kutatásokkal bizonyított tény is, hogy a célországban lévő kapcsolatok a migrációs folyamat megkezdésétől hatást gyakorolnak a végül kialakuló migrációs döntésre. A migrációs mintában felismerték az úgynevezett *lánc-migrációt*, amit tekinthetünk úgy, hogy az országba korábban migránsként érkezettek tanácsokkal szolgálnak a frissen érkezőknek, segítenek szállást és munkát találni. Nem beszélve arról, hogy a korábban kivándoroltak a saját családi, rokoni kapcsolataikat tekintve egyfajta öngerjesztő folyamattá növi ki magát a migráció. (GÖDRI, I. 2010)

3. Munkaerőáramlás nemzetközi szinten

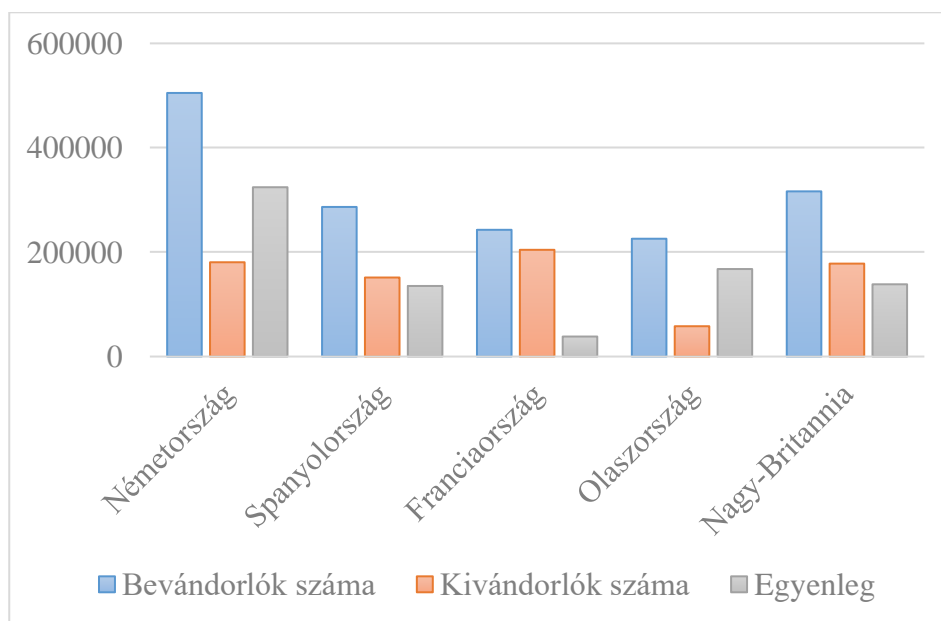
A nemzetközi migránsok száma 2017-re 258 millió főt tett ki, vagyis minden harmincadik ember a születési országán kívül él. Ez a rekord magas szám a legutóbbi felülvizsgált előrejelzés szerint 2050-re 405 millióra emelkedik majd nemzetközi szinten. (<https://www.theguardian.com>)

A nemzetközi migráció jelensége napjainkban már természetes, ugyanakkor a megjelenését a szakirodalom a globalizáció fogalmával kapcsolja össze. A kilencvenes években rohamos ütemben kibontakozó globalizáció mára már az egész világot érinti, és kiterjed az élet szinte minden területére. A technikai vívmányok folyamatos fejlődése és a nemzetközi piacok liberalizációja a tőke, a termékek és a szolgáltatások, de még az humán tényező gyors áramlását is lehetővé tették országok vagy akár kontinensek közötti viszonylatban. (POÓR, J. 2012)

Az migráció elméleti modelljeinek bemutatásánál már előkerültek azok a tényezők, melyek nemzetközi szinten befolyásolják a vándorlást (pl. jó életszínvonal, kedvezőbb munkakörülmények), de számolni kell azokkal a tényezőkkel, melyek egyéb külső motivációs forrásként emlegethetők, mint például a háborúk generálta menekülthullámok. A globalizáció és nemzetköziesedés következményeiként pedig egyaránt kell pozitív és negatív hozadékokkal is számolnunk. (PÓLYI, CS. 2012)

A nemzetközi migráció olyan okokra vezethető vissza többek között, mint a fent említett globalizáció nyomán elérhetővé váló országok közötti munkaerőáramlás, mely által nemzetközi szinten jön létre munkamegosztás. Másrészt befolyással volt a folyamatra a bekövetkezett demográfiai változás, a túlnépesedés (PÓLYI, CS. 2012). A Föld népessége alig több mint két évtized alatt duplájára nőtt, és ez a növekedés elsősorban az úgynevezett „harmadik világ” országaiban mutatkozott meg (JÓZSA, I. 2018), ezáltal az Észak, Dél, Kelet és Nyugat között kialakult gazdasági és társadalmi különbségekhez vezettek (BENDE, ZS. – MUHORAY, Á. 2014).

A Nemzetközi Migrációs Szervezet [International Organization for Migration (IOM)] kutatásai alapján az öt legnagyobb célország a bevándorlók számára az USA, Németország, Oroszország, Szaud-Arábia és Nagy-Britannia. Az Egyesült Államokban jelenleg több mint 46 millió, Németországban közel 12 millió külföldi születésű lakos van (a népesség 82 millió fő körül alakul). A kivándorló országok dobogós helyein India, Mexikó és Oroszország áll, szorosan követi őket Kína és Banglades. (<https://www.theguardian.com>) Már ebből is jól látszik, hogy a nemzetközi migránsok fele Ázsiából érkezik, de még az is gyakori, hogy az ázsiaiak és az afrikaiak a saját kontinensükön belül migrálnak.

1. ábra: Kivándorlók és bevándorlók száma az Európai Unió tagországaiban 2016 (részlet)

Forrás: <https://de.statista.com> (saját szerkesztés)

A fenti statisztika hosszú távú migrációra vonatkoztatva mutatja, hogyan alakult az Európai Unió bevándorlóinak a száma, akiknek utolsó lakhelye az EU-n kívül volt, illetve azoknak a kivándorlóknak a száma, akik nem EU-s tagországra változtatták lakhelyüket 2016-ban (<https://de.statista.com>). A tagországok közül azokat emeltem ki és mutatom be a fenti diagramon, melyek a leginkább kiugró értéket produkálták a kutatás során. Jól látszik például, hogy Németországba több mint ötszázezer migráns érkezett 2016-ban és mintegy száznolcvanezer ember emigrált, így több mint háromszázezer fős pozitív migrációs egyenleget állapíthatunk meg az ország számára.

4. A migráció Magyarországon

A migráció vizsgálatát hazai vonatkozásban két oldalról közelítem meg, minthogy a mérlegnek is két oldala van. Egyrészt a Magyarországra érkező bevándorlók és menekültek generálta több hullámban fellépő menekültválságot fejtem ki a következő oldalakon, másfelől a statisztikák szerint igazából nagy problémát jelentő kérdést, a magyarok kivándorlásának lehetőségeit és okait vizsgálom.

4.1. A bevándorlás kérdése Magyarországon

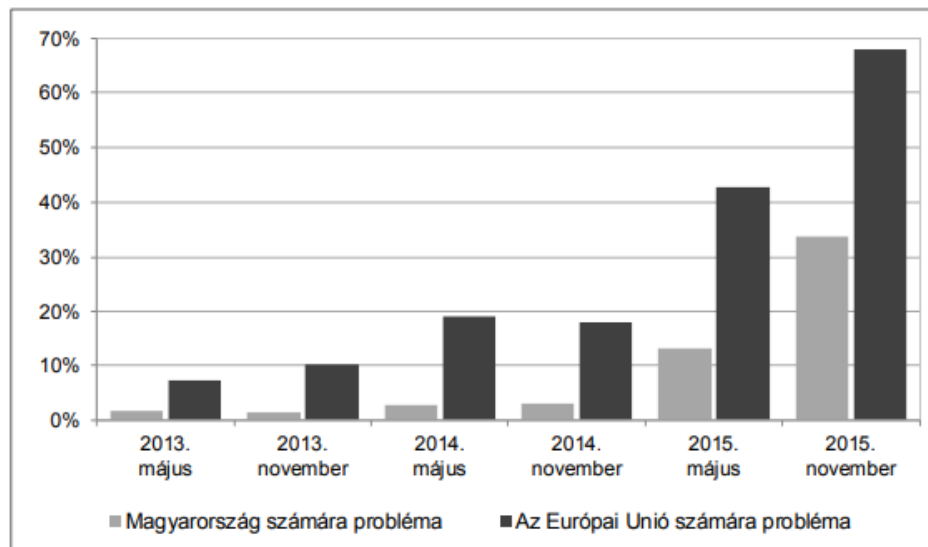
A fejezet kifejtéséhez elsősorban szeretném tisztázni, hogy a bevándorló és a menekült szavak nem tekinthetők egymás szinonimáinak, ezek jogi és politikai szempontból is külön fogalmak. A következő részben a teljesség igénye nélkül foglalom össze Magyarország szerepét a 2015-ben tetőzött, a köznyelvben csak „menekültválság” címen definiált népességmozgásban.

A 2010-es évek közepén kezdődött menekültválság idején több bevándorló lépte át Magyarország határát, mint előtte 23 évig összesen. Ez a szám 2015 végéig több, mint 177 000 főt számlált, de közülük alig pár ezren tartózkodtak az országban huzamos ideig. Az érkezőket döntően öt nagy csoportba sorolhatjuk a nemzetiségük alapján. A menekülthullám év elején a koszovóiak érkezésével kezdődött, majd ezután érkeztek afgánok, szírek, pakisztániak és irakiak is, egy részük bizonyosan háborús válságövezetből. (JUHÁSZ, A. – MOLNÁR, CS. 2016)

A főként keleti régióból érkező menekültek elsődleges megnevezése a köznyelvben már 2015 elején „migráns” volt, innentől pedig az asszociáció gyakorlata tovább ível olyan fogalmakra, mint a terrorizmus és a bűnözés. A kormány és a kemény politikai kampányok nagy mértékben hozzájárultak ahhoz, hogy a közvélemény a bevándorlás folyamatát elutasítsa és jóval nagyobb problémaként ítélje meg, mint amekkorát valójában jelentett. A felmérések kimutatták, hogy 10-ből 7 embernek negatív érzései vannak az Európai Unió országain kívülről érkező bevándorlókkal kapcsolatban, ez pedig bizonyító erejű az idegenellenesség és az előítéletesség növekedésének kérdésében. (BARNA, I. – HUNYADI, B. 2015)

Magyarország sosem volt tehát a menekültek célországa, az európai országokkal összehasonlítva sem jelentős tömegek célja, sokkal inkább csak egy köztes állomás, ahol a szükségesnél több időt nem is töltöttek el. (HÁRS, Á. 2009) Ezt mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az év folyamán érkezők közül év végére valójában csupán megközelítőleg 900-1000 menekültstátuszt kérő maradt az országban. (JUHÁSZ, A. – MOLNÁR, CS. 2016)

Erre azért is érdemes odafigyelni, mert bár a lakosság évről-évre drasztikusabbnak ítélte meg a menekültválságot és ezáltal Magyarország helyzetét is, a Standard Eurobarometer kutatásokban mindvégig felülreprezentált azok száma, akik szerint inkább az Európai Uniónak jelentenek problémát a hirtelen bevándorolni szándékozó tömegek.

2. ábra: A bevándorlás említettsége a két legfontosabb probléma között, amelyekkel Magyarország, illetve az Európai Unió szembenéz

Forrás: Juhász, A. – Molnár, Cs. 2016, p. 273

A fenti oszlopdiagram jól szemlélteti a Standard Eurobarometer felmérései nyomán a lakosság észlelési szintjeit. A kutatásban olyan kérdésekre is választ vártak, mint a két legfontosabb európai szintű, illetve országszintű probléma. A megkérdezettek véleményének változása Magyarország tekintetében az első drasztikus emelkedéskor 10 százalékpontos, majd további 20 százalékpontos növekedést mutat. Összességében 2014. novembere és 2015. azonos időszaka között közel 30 százalékpontos növekedéssel számolhatunk.

Az Unióra vetített megkérdezések eredménye már jóval azelőtt problémának észlelte a menekülthullám erősödését, minthogy a magyar közvéleményben határozottan a legvitatottabb kérdések közé lépett volna elő. Már a 2013-as év végén 10% feletti volt az észlelés, és ez az évek alatt addig emelkedett, míg két évvel később az év azonos időszakában mért adatok alapján közel 60 százalékpontos változást állapítottak meg a kutatók. Ezek alapján jól látszik, hogy míg a mindennapokban Magyarország és Európa migránsok általi fenyegetettsége is egyaránt ki volt hangsúlyozva, az eredményekben megpillantható, hogy a lakosság számára csak akkor vált prioritássá, mikor a 2015-ös évben testközelből is megtapasztalhatták a körülményeket, illetve mikor a kormány kampányai hatottak az emberek véleményére. Mindennapi beszédtema lett a „migránskérdés”. (BARNA, I. – HUNYADI, B. 2015)

4.2. Kivándorlás

Teljeskörűen megbízható statisztika nem létezik a kivándorlás mérésére, a kutatók többféle módszerrel becsülik meg az erre vonatkozó adatokat. Az eltérések és a torzítás oka legfőképp a különböző definiálási problémákban, illetve a korlátozott információkban rejlik. (BLASKÓ, ZS. – LIGETI, S. A. – SIK, E. 2014)

Jogosan vetődik fel azonban a kérdés, hogy mégis hány magyar él külföldön?

A legutolsó, 2011-ben lezajlott *népszámlálási* adatok szerint a tartósan és átmenetileg külföldön élő magyarok minimum létszáma 213 481 fő volt. A *tükörstatisztikák* szerint 2013. január 1-jén ez a létszám 220 ezer körül alakult, majd 2014-re 110 ezer fővel emelkedett. A *SEEMIG projekt* kutatása alapján már 2013 elején is 350 ezer körüli a Magyarországot 1989 után elhagyó magyarok száma. Az *ENSZ* 2013-as adatai szerint – melyek függetlenek attól, hogy mikor hagyták el az országot a kivándorlók – több, mint 500 ezer magyar él jelenleg külföldön (GÖDRI, I. 2015). Ugyanakkor a KSH legfrissebb statisztikai becslései szerint az 1989 óta emigrált magyar állampolgárok száma 350-600 ezer fő közé tehető. (KÖZPONTI STATISZTIKAI HIVATAL, 2018)

A 2004-es Európai Unió csatlakozás óta – ahogy az várható is volt – megnőtt a Magyarországról, jellemzően gazdasági megfontolásból kivándorolt magyarok száma a tagállamokban (SISKÁNE, SZ. B. – HALÁSZ, L. – GÁL-SZABÓ, L. 2017). A későn beinduló, kezdetben lassú, de határozottan növekedő tendencia az utóbbi évtizedben indult gyorsulásnak, 2012-től kezdve évente legalább százezer fő kivándorlásával számolhatunk. A mérleg helyzete azonban nem ennyire negatív, hiszen a kivándorlás mellett folyamatos, számottevő visszavándorlás is kíséri a jelenséget (BLASKÓ, ZS. – GÖDRI, I. 2014). A mindennapokban hiába kap tehát nagyobb sajtóvisszhangot a bevándorlás témája, számos kutatás támasztja alá, hogy az erősödő kivándorlási hajlandóságot hosszú távon sokkal kardinálisabb kérdésként kellene kezelni.

A SEEMIG projekt 2012-ben indult, célul pedig Délkelet-Európa hosszabb távú migrációs és demográfiai folyamatainak vizsgálatát tűzte ki. Eredményei szerint a kivándorlás leginkább a fiatalok korosztályát érinti a magyarok vonatkozásában. A 2008 óta folyamatos emelkedést mutat a 25 év alattiak migrációs indexe. A külföldre vándorolt magyarok 26%-a ugyanis 30 év alatti, és 63%-uk még a 40 éves kort sem érte el. A kivándorlók legkeresettebb országai közé tartozik Ausztria, Németország és Nagy-Britannia. Az emigránsok nem és végzettség szerinti csoportösszetétele már nagyobb változást mutat az országok közötti megoszlás szempontjából. Míg Németország és Ausztria kiemelt célországa a szakmunkás végzettségűeknek (ez összefügg azzal is, hogy itt közel kétharmados a nemek aránya a férfiak javára), addig a Nagy-Britanniába költözők közel felének érettségije és több mint egy harmadának diplomája is van. A szigetország különösen a 25 év alattiakat vonzza, 2010-től a migrációs indexük rohamos ütemben kezdett nőni és azóta is kiemelten magas értéket mutat (HÁRS, Á. – SIMON, D. 2015). Fordulatot az ügyben a Brexit, a britek Európai Unióból való kiválása hozhat, hiszen legújabb információk szerint 2020-ig ugyan szabad lesz a munkavállalás az EU-polgárok számára, de ezután a munkaerőhiány elkerülése végett idegymunkákra szánják a bevándorlókat, 3 hónapos időszakokra engedélyeznék számukra a munkát. Akik ezután is szeretnének kint tartózkodni, saját költségre engedélyért kell folyamodniuk, s az ellenőrzések után 3 évre hosszabbíthatják a kintlétüket. (<https://hvg.hu>, <https://www.ksh.hu>)

Egy másik, frissebb kutatás eredményei azt mutatják, hogy 2009-től kezdődően a fiatal emigránsok száma szinte évente megduplázódik. A SEEMIG projekt összesítésével hasonlítva, 2014-re a 30 év alatti emigránsok száma 44%-ra, míg a 40 évet be nem töltött kivándorlóké közel 77%-ra tehető. (SISKÁNÉ, SZ. B. – HALÁSZ, L. – GÁL-SZABÓ, L. 2017)

Magyarország esetében a SEEMIG projekt becslései és tükörstatisztikái szerint a vándorlási egyenleg egyre rosszabb. Mivel a bevándoroltak túlnyomó többsége csupán tranzitországgként tekint Magyarországra és továbbáll a nyugati régió felé, ez a jelenség és a növekvő kivándorlás együttes hatása felgyorsítja a népességfogyást.

A kivándorlás mellett évek óta visszavándorlás is zajlik, bár az újra Magyarországot választó magyarok visszatérésének mértéke még mindig elenyésző azokhoz képest, akik amellet döntenek, hogy elhagyják az országot. A probléma tehát továbbra is fennáll és a prognózisok szerint egyelőre nincs jel arra, hogy mérséklődne a kivándorlást fontolgatók száma. A magyarok, különös tekintettel a magyar fiatalokban rejlő *migrációs potenciálra*, vagyis arra, hogy szándékukban áll külföldön munkát vállalni (SIK, E. 2003) a gazdaságnak olyan terhe, amelynek leküzdésére egyelőre nem találtak megfelelő módszert. (HÁRS, Á. 2018)

A hosszútávú kivándorlási szándék mellett a fiatalok körében számításba kell venni a külföldi tanulási lehetőségek egyre inkább előtérbe kerülését. A hallgatóknak mára már nem csak arra van lehetőségük, hogy egy félévet külföldön töltsenek, hanem tervezhetnek úgy is, hogy már az egyetem kiválasztásánál más országok jönnek szóba.

5. Kutatás

5.1. Kutatási cél meghatározása

Primer kutatásomnak azzal a céllal fogtam neki, hogy megismerjem a saját felsőoktatási intézményembe járó – jelenleg még hallgatói jogviszonnal rendelkező – diákok, a hallgatótársaim migrációval kapcsolatos meglátásait, feltárjam a bennük rejlő migrációs potenciált, valamint a külföldi tanulásra és munkavállalásra való hajlandóságukat is vizsgáljam.

A vizsgálatom a BGE négy kara, a Gazdálkodási Kar Zalaegerszeg (továbbiakban: GKZ), a Külkereskedelmi Kar (továbbiakban: KKK), a Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar (továbbiakban: KVIK), valamint a Pénzügyi és Számviteli Kar (továbbiakban: PSZK) diákjainak megkérdezésén alapul. Jelenlegi hallgatótársaim részvételével folytatott kutatásomban szeretném összehasonlítani a karok preferenciáit, feltárni a különbségeket.

5.2. Kutatási módszertan meghatározása

Kutatásom primer, kvantitatív kérdőíves megkérdezésen alapul, melyet a válaszadók önállóan az interneten tölthettek ki. Az online adatfelvételt az idő szűke miatt és anyagi megfontolásból választottam, melyhez a Google Formot hívtam segítségül. Egy kérdőívet készítettem a négy kar számára, melynek kérdéseit előzékenyen két blokkba (szociodemográfiai adatok és migrációval kapcsolatos kérdések), és már a kitöltésnél karok szerint specifikált bontásba rendeztem. A kutatásom terjesztésével kapcsolatban felmerült a Neptun rendszer, mint alternatíva, de a szervezés nehézsége miatt elvettem. Felkerestem azonban a Budapesti Gazdasági Egyetem mind a négy karának Hallgatói Önkormányzatát (HÖK), illetve a Facebook közösségi oldalon magam is megosztottam a kérdőívet azokban a csoportokban, ahová bebocsátást nyertem (így például a KVIK és a PSZK hivatalos gólyacsoportjaiban). A megosztásoknál törekedtem arra, hogy minden 2015 után felvételt nyert tanuló (tehát feltételezve, hogy jelenleg is az egyetem hallgatója) számára lehetőség nyíljon megosztani a véleményét a kutatással kapcsolatban. A kérdőív 2019. április 5. és 2019. április 12. között volt elérhető online, ezután lezártam a kitöltést. A válaszadás körülbelül 10 percet vett igénybe.

A kérdőívben összesen 34 kérdést tettem fel, melyek nagy része zárt volt, indokolt esetben alkalmaztam félig zárt, illetve nyitott kérdéseket is. A migrációra vonatkozó részben több ízben is négyfokozatú Likert-skálával mértem fel a véleményeket, hogy a pozitív és negatív gondolatok minél jobban kirajzolódjanak ezáltal. Szeretném kihangsúlyozni, hogy kutatásom eredményei nem alkalmasak arra, hogy reprezentatív módon a sokaságra érvényes következtetéseket vonjak le, megállapításaim így minden esetben a mintára értendők. A dolgozatomban azt szeretném bemutatni, hogy képes vagyok önállóan feldolgozni egy témát, valamint prezentálni adatgyűjtési és -elemzési képességemet. Amennyiben lehetőségem lett volna megvalósítani egy reprezentatív kutatást, úgy a feltárt kapcsolatok átfogó képet adnának a BGE hallgatónak külföldi munkavállalási terveiről és a bennük rejlő potenciálról.

Az elemzést Microsoft Excel program segítségével, korábbi statisztika tanulmányaimra építve végeztem el. A kutatásban összesen 260 válaszadó vett részt, a kitöltött kérdőívekben nem volt értékelhetetlen. A kérdőív kérdéseit mellékeltem a szakdolgozathoz. (1. sz. melléklet)

5.3. Hipotézisek

H1: Feltételezem, hogy nagyobb a migrációs potenciál azokban a hallgatókban, akik legalább kommunikációképes szinten beszélnek angolul.

H2: Feltételezem, hogy azoknak a hallgatóknak, akiknek van korábbi migrációs tapasztalata, nagyobb a migrációs hajlandósága.

H3: Feltételezem, hogy akik elégedetlenebbek a hazai politikai kultúrával, azoknak nagyobb a migrációs hajlandósága.

H4: Feltételezem, hogy az állandó lakhely befolyásolja a kivándorlási terveket.

5.4. Statisztikai módszerek bemutatása

Ahhoz, hogy a következő alfejezetekben kifejtett elemzés átlátható és jól értelmezhető legyen, szükségét látom annak, hogy néhány statisztikai fogalom tisztázásra kerüljön. Ezek meghatározásában dr. Korpás Attiláné Általános Statisztika I. és II. kötete, illetve online leírások fognak bázisként szolgálni.

Átlag: A középérték, melyet az elemzés során arra használunk, hogy az azonos fajtájú adatokat a vizsgált sokaság egészére vonatkoztatva egyetlen számmal jellemezzünk. Dolgozatomban minden esetben, ahol átlagszámításra került sor, az egyszerű számtani átlagot használtam. (KORPÁS, A. 1996)

Szórás: A szórás számítása lényegében az értékek átlagtól való eltérésén alapul. Ezek az eltérések lehetnek negatívak és pozitívak egyaránt, de ahhoz, hogy szórásként értelmezni tudjuk az előjelet ezen eltérések négyzetre emelésével küszöbölhetjük ki. A szórás számításának módja tehát a négyzetes átlagszámítás. (KORPÁS, A. 1996)

Módusz: Az az érték, amelyik a mintában a legtöbbször előfordul, tehát a leggyakoribb érték meghatározására használjuk. (<https://spssabc.hu>)

Medián: A medián a vizsgált adatokat két egyenlő részre osztja és azt mutatja meg, hogy melyik érték áll a sorban középen. (<https://spssabc.hu>)

Viszonyszámok: A logikai kapcsolatot mutató számok egymással való viszonyát mutatja meg hányados formájában. Vizsgálatom során megoszlási viszonzszámokat használtam, melyek arra szolgálnak, hogy meghatározzák a vizsgált minta egy része az egészhez hasonlítva mekkora arányt tesz ki. (KORPÁS, A. 1996)

Függetlenségvizsgálat: A függetlenségvizsgálat során nullhipotézisében megfogalmazott függetlenséget teszteljük két ismérv között. Alternatív hipotézisben ennek ellenkezőjét, tehát azt fogalmazzuk meg hogy a két adat egymástól nem független. Amennyiben a nullhipotézist elfogadjuk, úgy megállapítható, hogy a vizsgált ismérvek a meghatározott szignifikancia szinten nem mutatnak kapcsolatot. (KORPÁS, A. 1996)

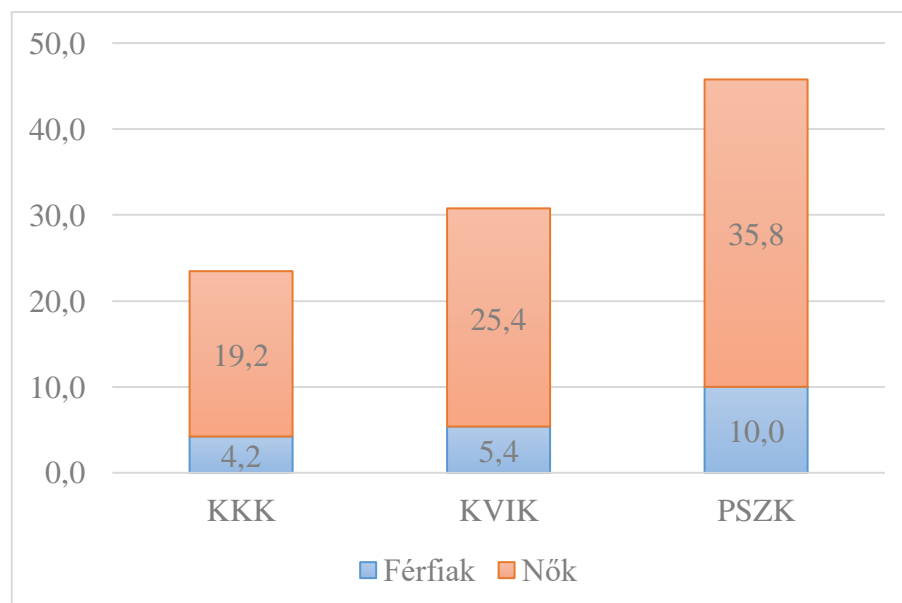
5.5. Az eredmények bemutatása

A következő alfejezetekben szeretném bemutatni a kutatásom eredményeit a négy egyetemi kar vonatkozásában. A lehetőségeimhez mérten igyekeztem a karokkal felvenni a kapcsolatot. A tervvel és elképzeléseimmel ellentétben a zalaegerszegi kampusról azonban nem érkezett be egyetlen kitöltött kérdőív sem, így a GKZ hallgatói a továbbiakban semmilyen formában nem szerepelnek sem a teljes, sem a részmintákban.

5.5.1. Szociodemográfiai adatok elemzése

A kutatás a korábban már említett 260 fő bevonásával valósult meg. Ebből a KKK hallgatói 61 főt (23,5%), a KVIK hallgatói 80 főt (30,8%) tesznek ki. A PSZK válaszadási aránya a legmagasabb, közel 46%-ot ér el a visszaküldött kérdőívek száma (119 db).

A teljes mintát vizsgálva és karokra bontva is az mondható, hogy a nemek aránya a nők javára dőlt el, több mint négyszer annyi nő töltötte ki a kérdőívet, mint férfi. A nők aránya így 80,4%, míg a férfiaké 19,6% lett. A karok szerint ez az arány másképp alakul. Az alábbi diagramon jól látszik, hogy a női részvétel minden kar esetében felülreprezentál és KKK és a KVIK esetében közel ötszörös az arányuk.

3. ábra: A válaszadók nemek szerinti megoszlása karok szerinti bontásban, %

Forrás: Saját kutatás (2019)

A kitöltők kora 18 és 38 év közé esik. A nagy eltérés abból adódik, hogy a kutatásban levelező és távoktatás munkarendű hallgatók is részt vettek.

	KKK	KVIK	PSZK	BGE
Minimum	19	19	18	18
Maximum	36	26	38	38
Átlag	22,16	21,04	22,11	22
Módusz	21	21	20	20
Medián	21	21	21	21
Szórás	3,15	1,50	3,45	2,9

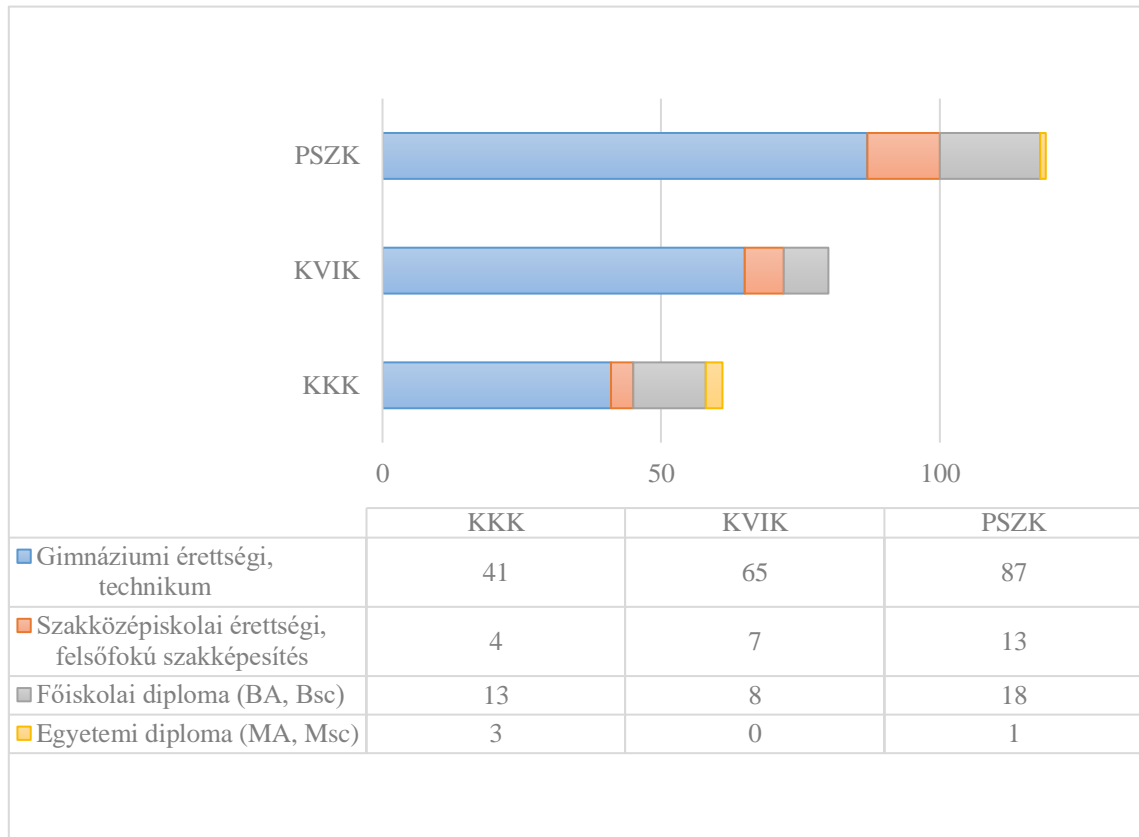
1. sz. táblázat: Kor alakulása a vizsgált karok esetében

Forrás: Saját kutatás (2019)

Az 1. sz. táblázat alapján az mondható, hogy a legfiatalabb és legidősebb kitöltő is a PSZK-ra jár. Az életkor maximuma a KVIK-en a legalacsonyabb, ahol ebből fakadóan az átlag is a legkisebb. A leggyakrabban ismétlődő elem (módusz) a mintában a KKK és a KVIK esetében megegyezik (21 év) míg a PSZK esetében a 20 évesek töltötték ki legnagyobb arányban a korcsoportok közül a kérdőívet. A középső érték (medián) mindhárom vizsgált kar esetében 21 év. A KKK vonatkozásában a válaszadók 67,2%-a, a KVIK-es hallgatók 62,5%-a, a PSZK-oknak pedig 58%-a 21 év feletti. Ebből fakadóan megállapítható, hogy a 18-20 éves korosztály aránya a PSZK-n dominál. Az átlagtól átlagosan a KKK-s kitöltők kora 3,15 évvel, a KVIK-es minta 1,5 évvel, míg a PSZK-sok kora 3,45 évvel tér el.

A teljes mintát vizsgálva elmondható, hogy a kitöltők átlagos életkora 22 év, ettől átlagosan 2,9 évvel térnek el az adatok.

A válaszadók legmagasabb iskolai végzettség szerinti alakulása az alábbi táblázatban foglalható össze.

4. ábra: A válaszadók legmagasabb iskolai végzettség szerinti alakulása, fő

Forrás: Saját kutatás (2019)

Az adatok alapján az mondható el, hogy mindhárom vizsgált karon túlnyomó többségben vannak a válaszadók között azok a hallgatók, akik gimnáziumi érettségivel rendelkeznek, míg az egyetemi diplomát, vagyis mesterképzést végzett hallgatók aránya a legkisebb. A válaszadók között nem volt olyan, aki tudományos fokozattal rendelkezett volna, így ezt az értéket a diagramon nem is ábrázoltam.

A válaszadók lakóhely szerinti alakulását a következő táblázat mutatja be.

	KKK	KVIK	PSZK	Σ
Főváros	28	36	57	121
Megyeszékhely	8	7	4	19
Más város	15	28	36	79
Község, falu	8	9	21	38
Külföld	2	0	1	3
Σ	61	80	119	260

2. sz. táblázat: A válaszadók lakóhely szerinti alakulása karok szerinti bontásban, fő
 Forrás: Saját kutatás (2019)

A fenti táblázat adatai alapján jól látható, hogy minden kar esetében a fővárosi lakosok vannak közel 50%-os többségben. Őket követik közel 40%-kal a városi lakosok és az állandó lakhelyüket falvak közé sorolók zárják a sort Magyarországon belül. A külföldi kitöltők pedig összesen 1,2%-ot tesznek ki a mintában.

	KKK	KVIK	PSZK	Σ
Nyugat-Dunántúl	3	1	4	8
Közép-Dunántúl	5	8	8	21
Dél-Dunántúl	4	1	5	10
Közép-Magyarország	35	54	81	170
Észak-Magyarország	3	4	10	17
Észak-Alföld	5	4	7	16
Dél-Alföld	4	8	3	15
Külföld	2	0	1	3
Σ	61	80	119	260

3. sz. táblázat: A válaszadók régiók szerinti alakulása karok szerinti bontásban, fő
 Forrás: Saját kutatás (2019)

A 3. sz. táblázat adatai jól szemléltetik, hogy a minta alanyai 65%-os mértékben a középső országrészre koncentrálnak. Ezt azért érdemes megfigyelni, mivel ebből a 3. sz. táblázat alapján több, mint 70%-ot tesz ki a főváros, a maradék alig 30%-on osztoznak az ország középső részén fekvő városok és az agglomeráció kisebb települései. Ha ugyanezt az értéket karonként vizsgáljuk 57% és 68% közötti értékeket kapunk.

	KKK	KVIK	PSZK	Σ
Egyedülálló	26	46	48	120
Párkapcsolatban él, párjától külön háztartásban	18	21	42	81
Párkapcsolatban él, párjával közös háztartásban	17	13	28	58
Házass	0	0	1	1
Nem kíván válaszolni	0	0	0	0
Σ	61	80	119	260

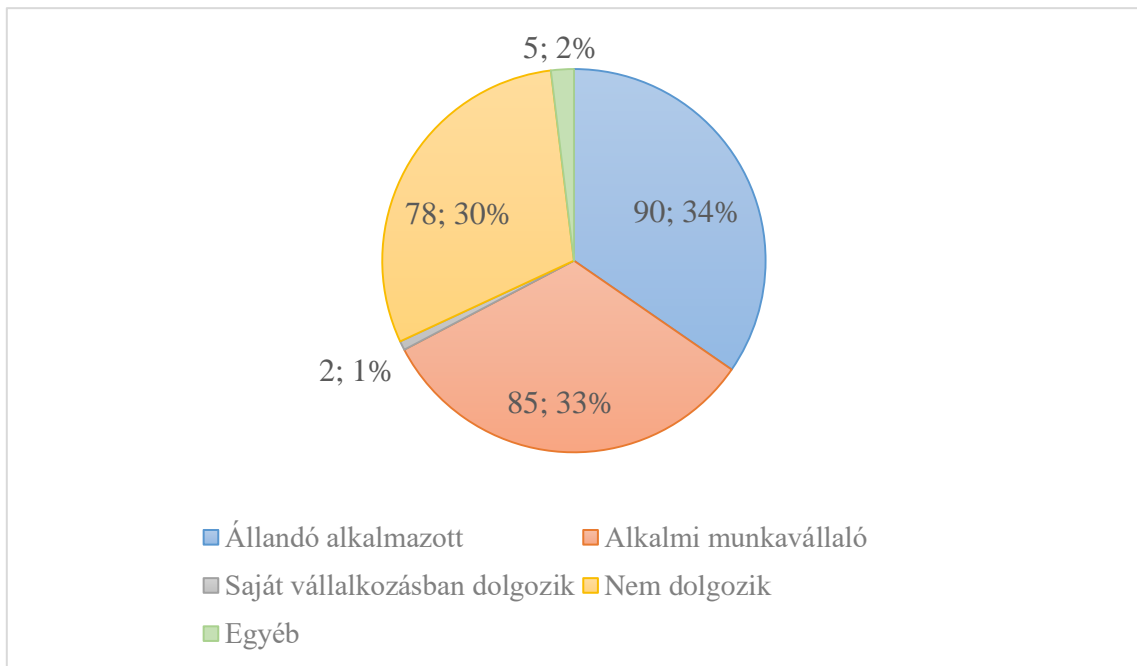
4. sz. táblázat: Az adatok családi állapot szerinti alakulása karok tekintetében, fő

Forrás: Saját kutatás (2019)

Az 4. sz. táblázat mutatja a válaszok megoszlását karok szerinti bontásban. A kapcsolatban élő kitöltők és az egyedülállók aránya összevontan közel fele-fele arányban alakul, míg a karokat tekintve a KVIK esetében mondhatjuk azt, hogy az egyedülállók vannak többségben. Az ő arányuk 57,5%, tehát még ez sem sokkal több, mint a fele. Hasonló arány a KKK és a PSZK esetében a kapcsolatban élők között figyelhető meg.

A kutatás szempontjából egy fontos részt feszegettem a nyelvtudásra vonatkozó kérdéseimmel. A mintában szereplők közül 33% egy idegen nyelvet, 53,5% két idegen nyelvet, 13,5% pedig három, vagy annál is több idegen nyelvet beszél.

Nem meglepő, hogy az angol nyelvet beszélik a legtöbben. Közülük a kommunikációképes szintet (tehát akik legalább középszinten beszélik a nyelvet) 87% éri el és a válaszadók mindössze 2 százaléka nyilatkozott úgy, hogy egyáltalán nem beszél a nyelvet. Németül már jóval kevesebben tudnak, az összes válaszadó, mintegy 32%-a választotta a legalább középfokú nyelvismeretet, és a válaszadók közel fele egyáltalán nem is beszél a nyelvet. Franciául a válaszadók 3,5%-a, spanyolul 4%-a, olaszul pedig 5%-a rendelkezik kommunikációképes nyelvtudással. A válaszadóktól azt kértem egy külön nyitott kérdésben, hogy amennyiben a fentiektől eltérő nyelveken is beszélnek, osszák meg, hogy melyek ezek a nyelvek és milyen szinten sajátították el azt. Mindhárom kar esetében leggyakrabban a keleti nyelvek kerültek említésre, mint a japán, kínai, koreai, de ezek mellett szép számmal jelenik meg az orosz is, többségében alap- és középszinten. Elvértve találkozni további szláv nyelvvvel, mint a lengyel, horvát, szlovák és a szerb, valamint az európai országok nyelveivel, mint a svéd, holland, portugál.

5. ábra: Az egyetem melletti munkavégzés megoszlása, %

Forrás: Saját kutatás (2019)

A munkavégzésre vonatkozó kérdésnél adott válaszok viszonylag összhangban vannak, így a fő értékek is 30-34% között alakulnak. A válaszadók közül legmagasabb arányt az egyetemi tanulmányaik mellett állandó alkalmazottként dolgozók képviselik 34%-kal. Őket követik az alkalmi munkavállalók 33%-kal, majd azok a hallgatók, akik nem dolgoznak. A mintában csupán elvétve találni olyan személyt, aki saját vállalkozásban dolgozik (1%). Az egyéb kategóriát pedig jellemzően azok választották, akik szakmai gyakorlati idejüket töltik (4 fő), vagy duális képzésben vesznek részt (1 fő).

A nettó fizetés vizsgálatánál beigazolódtak várakozásaim. Mivel konkrét összegre kérdeztem rá, többen voltak azok, akik a válaszadást olyan módon kerülték ki, hogy irreleváns összeget adtak meg, mint például 0 Ft, 1 Ft, 100 Ft, de még a 10.000 Ft-ot is ide soroltam. Ahhoz, hogy a releváns adatokat mérni tudjam, a torzító tényezőket kiszűrtem közülük, ez a válaszok közel 30%-át jelenti.

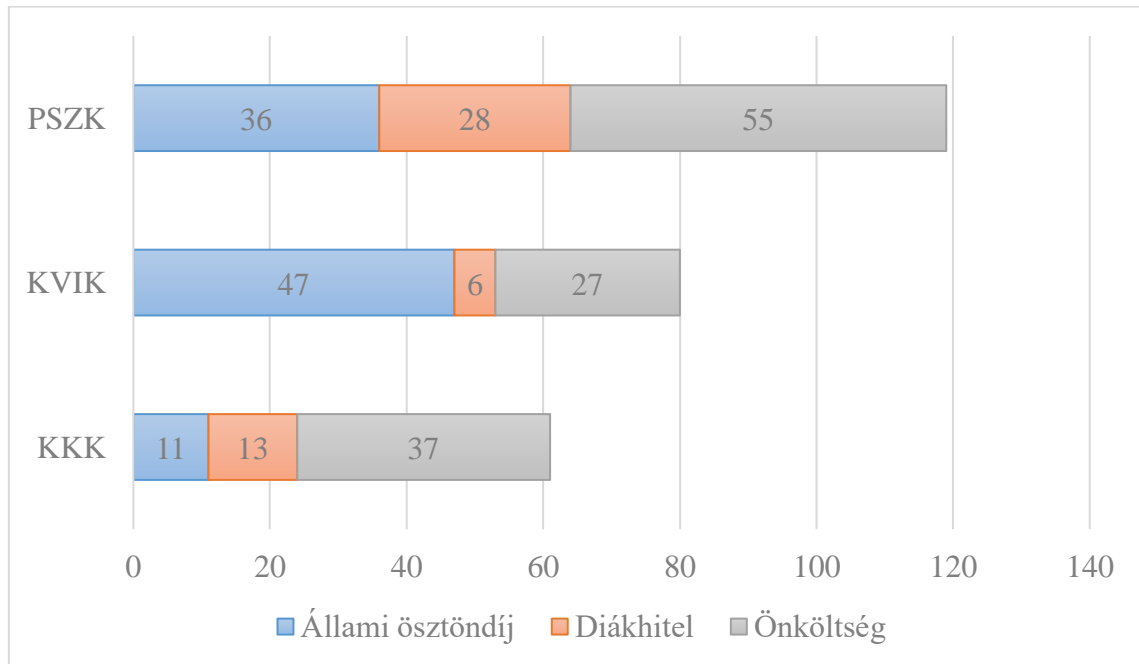
	KKK	KVIK	PSZK	BGE
Minimum	20.000	20.000	20.000	20.000
Maximum	740.000	400.000	430.000	740.000
Átlag	186.156,3	94.075	144.018,5	120.267,1
Módusz	230.000	50.000	100.000	100.000
Medián	145.000	80.000	100.000	92.000
Szórás	153.586,9	62.354,41	93.782,35	99.513,54

5. sz. táblázat: A havi átlagos nettó jövedelem karok szerinti bontásban, Ft

Forrás: Saját kutatás (2019)

A fenti, 5. sz. táblázat már az említett tisztított adatokat tartalmazza. Vizsgálatom nem tér ki arra, hogy a bevétel milyen forrásból származik, így épp annyira lehet ösztöndíj, mint munkabér. A minimum adat, amit már a havi átlagos nettó jövedelemnél figyelembe vettem karonként megegyezik, összege 20.000 Ft. A maximális összeg viszont nem tekinthető egyenlőnek a karok tekintetében. Összesítésben a KKK vezet 740.000 Ft-tal, ami az egész adatbázist figyelembe véve is kiugró adatnak minősül. Rangsorban második helyen áll a PSZK 430.000 Ft-tal és harmadikon a KVIK a maga nettó 400.000 Ft-os maximumával. Az jövedelmek átlagai, móduszok, mediánok és a szórás is ezt a sorrendet követik.

Az átlagos nettó jövedelem után kíváncsi voltam arra is, hogy milyen formában finanszírozzák a tanulmányaikat a hallgatók. Itt három válaszlehetőséget adtam meg, eszerint lehetnek állami ösztöndíjasok, folyamodhattak diákhitelért, vagy fizethetik az önköltséget. Nem mentem bele olyan részletességgel a témába, hogy azt is figyelembe vegyem, ha mások, pl.: cégek fizetik a hallgatók önköltségét.

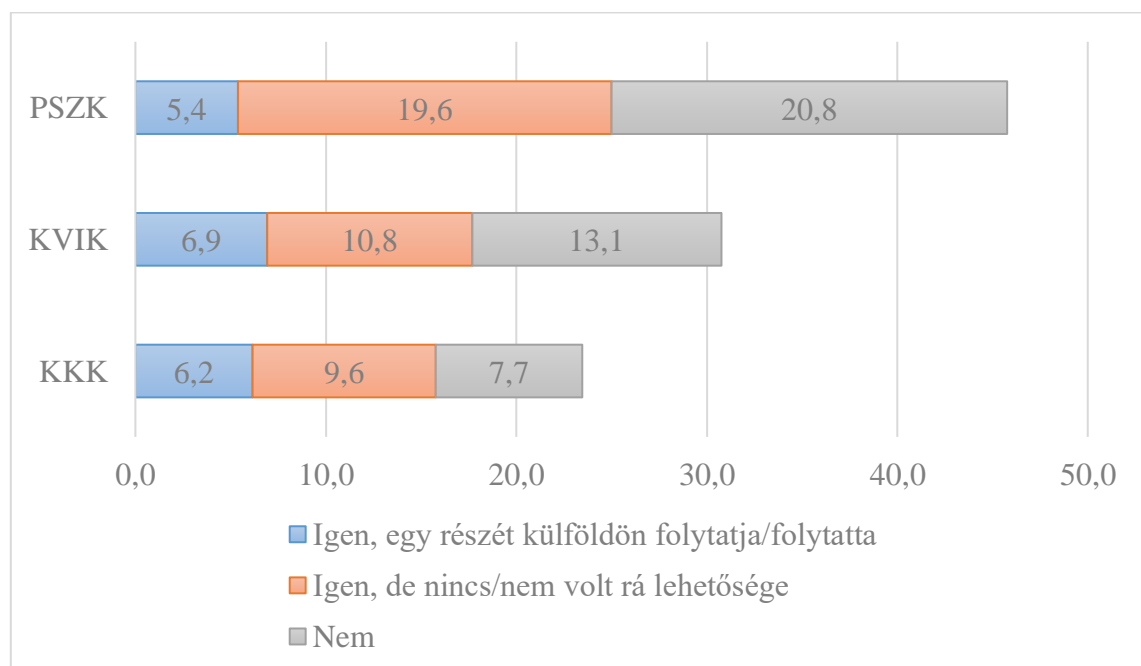

6. ábra: Finanszírozási forma karok szerinti bontásban, fő

Forrás: Saját kutatás (2019)

Összesítésben az mondható, hogy a kutatásban résztvevő hallgatók alig több, mint 36%-a tanulhat állami ösztöndíjon és az ösztöndíjasok pontosan fele a KVIK-re jár. Legnagyobb arányban az önköltséget választották, 260 főből 119-en, tehát majdnem a válaszadók 46%-a. Karok szerint változó azonban a belső összetétel. Míg a KKK és a PSZK esetében az önköltséges formából van több – előbbi esetében közel háromszoros arányban – addig a KVIK esetében az állami ösztöndíjas hallgatók száma magaslik ki az eredmények közül, 58,8%-ban veszi ki a részét a karon belüli megoszlásból.

A migrációra vonatkozó felmérés előtt szerettem volna előzetesen képet kapni arról, hogy a válaszadók közül hányan vannak, akikben már korábban felmerült annak a lehetősége, hogy tanulmányaikat részben vagy egészben külföldön folytassák. A válaszok megadásánál fontosnak tartottam különbséget tenni azok között, akik tanulmányuk során ténylegesen jártak külföldön, vagy jelenlegi szemeszterüket töltik ott, és azok között, akik szívesen mentek volna, de valamilyen tényező miatt ez végül nem valósult meg. Azért gondolom fontosnak külön kezelni, mert kutatásomban ugyan nem vizsgálom az okokat, hogy miért mondtak végül le a külföldi tanulási lehetőségről, de a potenciál bennük is meglehet a későbbi kivándorlásra.

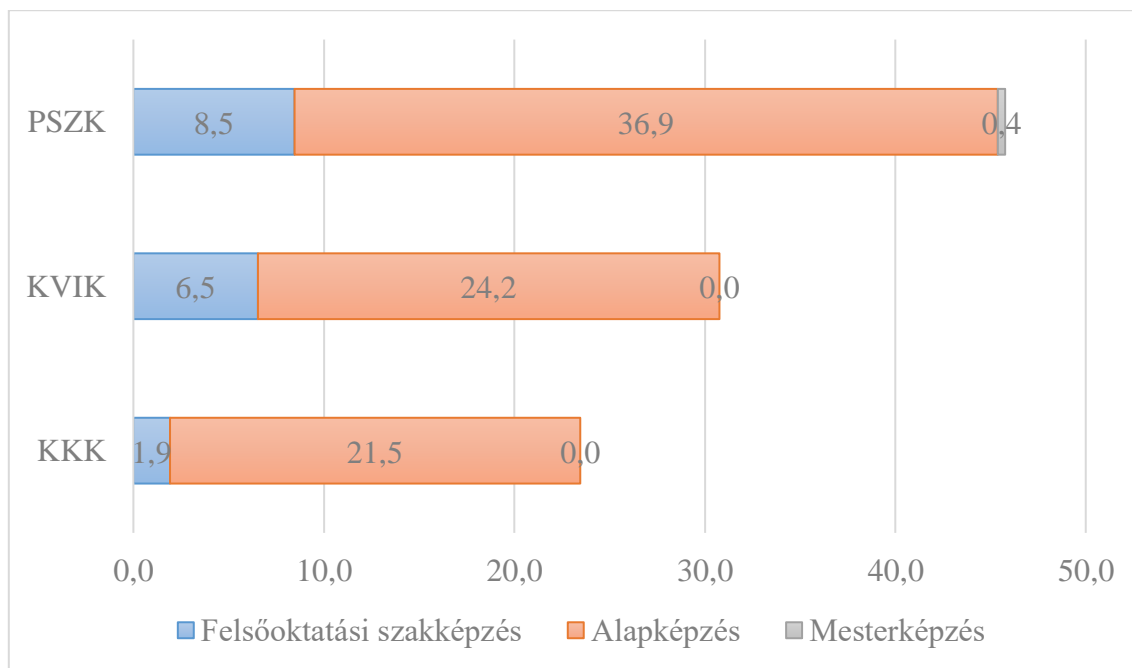

7. ábra: Külföldi tanulási szándék bemutatása karok szerinti bontásban, %

Forrás: Saját kutatás (2019)

Összességében elmondható, hogy a válaszadók 58,5%-a felelt igennel arra a kérdésre, hogy: „Gondolt már arra, hogy tanulmányai egy részét külföldön folytassa?”, de 40%-kal kevesebben éltek a külföldi tanulás lehetőségével. Ez az arány a PSZK esetében a legalacsonyabb, a karon megkérdezettek alig több, mint 11%-a vett már részt ténylegesen külföldi tanulási programban. Legmagasabb arányban a KKK hallgatói voltak aktívak mobilitás szempontjából, több mint 26%-uk tanul vagy tanult már külföldön, és további 41% gondolkozott rajta, de nem volt rá lehetősége. A három kar közül a PSZK-n tanulók tűnnek a legkevésbé aktívnak a mobilitást tekintve, csaknem a megkérdezettek fele nyilatkozott úgy, hogy nem áll szándékában külföldön tanulni.

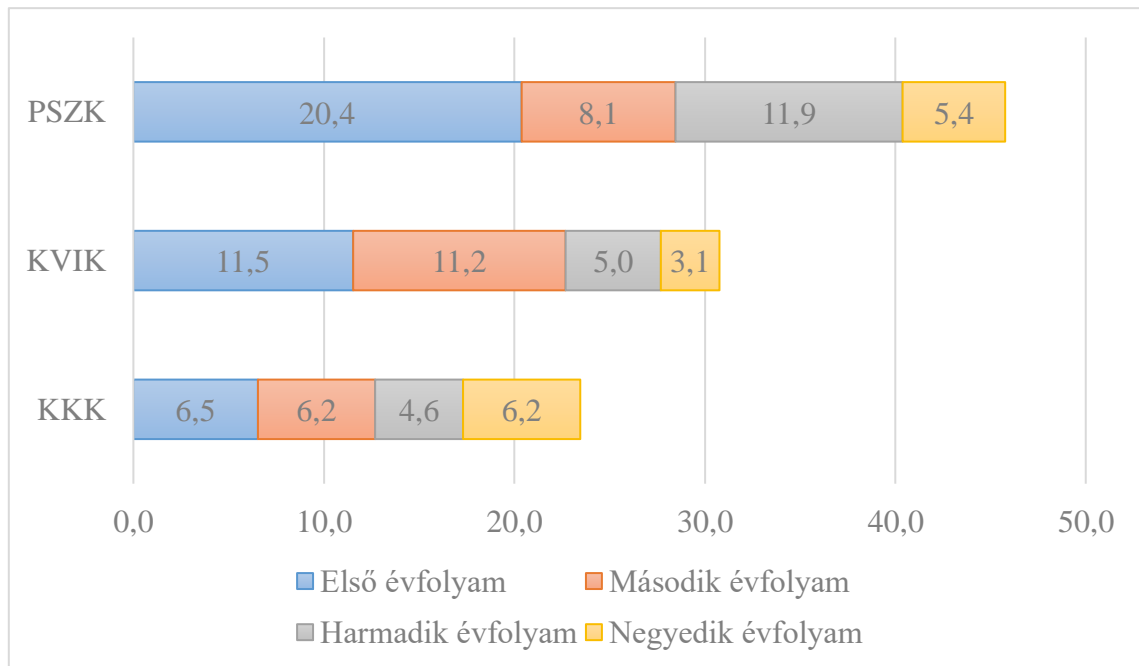
Az egyetemi szakok vizsgálatánál célszerűnek tartom azt vizsgálni, hogy a válaszadók felsőoktatási szakképzésben, alapképzési szakon vagy mesterképzésben tanulnak-e.

8. ábra: A válaszadók megoszlása szakok szerint, karonként, %

Forrás: Saját kutatás (2019)

Az adatok összegzésénél nem tettem különbséget a magyar, illetve angol nyelvű képzés között, így a „BSc programme” szakot is az alapképzések közé soroltam. A diagramon jól kivehető, hogy a teljes mintát vizsgálva, de karok szerinti bontásban is rendkívül magas arányban felülreprezentál az alapképzésben résztvevők száma. Két kar esetében a kitöltők között mesterképzésen tanuló nem volt, a PSZK tekintetében is csak egyetlen fő. A teljes mintát vizsgálva 83%-ra tehető az alapképzésen hallgatók száma, míg az egyes részmintáknál a KKK esetében beszélhetünk a legmagasabb számról, itt a kitöltők több mint 90%-a jár alapképzési szakra.

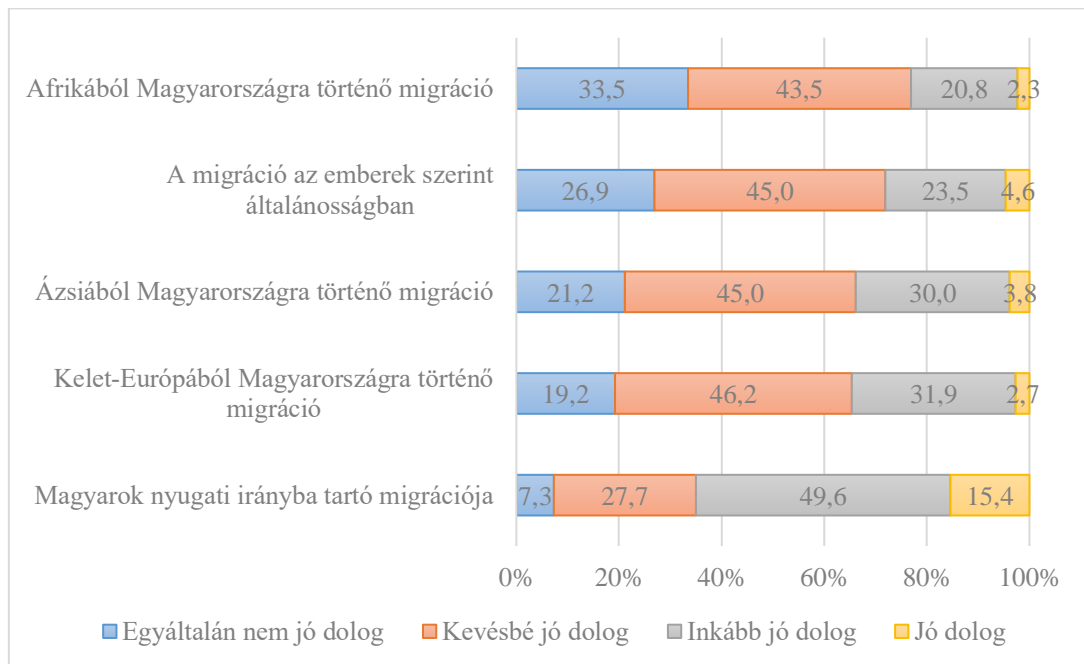

9. ábra: A kitöltők évfolyam szerinti megoszlása karok szerinti bontásban, %

Forrás: Saját kutatás (2019)

Legmagasabb arányban az összes kitöltést figyelembe véve az elsőévesek vannak, az ő arányuk 38% a mintában. A PSZK részmintában az értékük még magasabb, 44,5%-ot mutat. A KKK részmintában viszonylag azonos a megoszlás, 20% és 28% között alakulnak.

5.5.2. Migrációra vonatkozó adatok elemzése

10. ábra: Vélemények a migrációról, %

Forrás: Saját kutatás (2019)

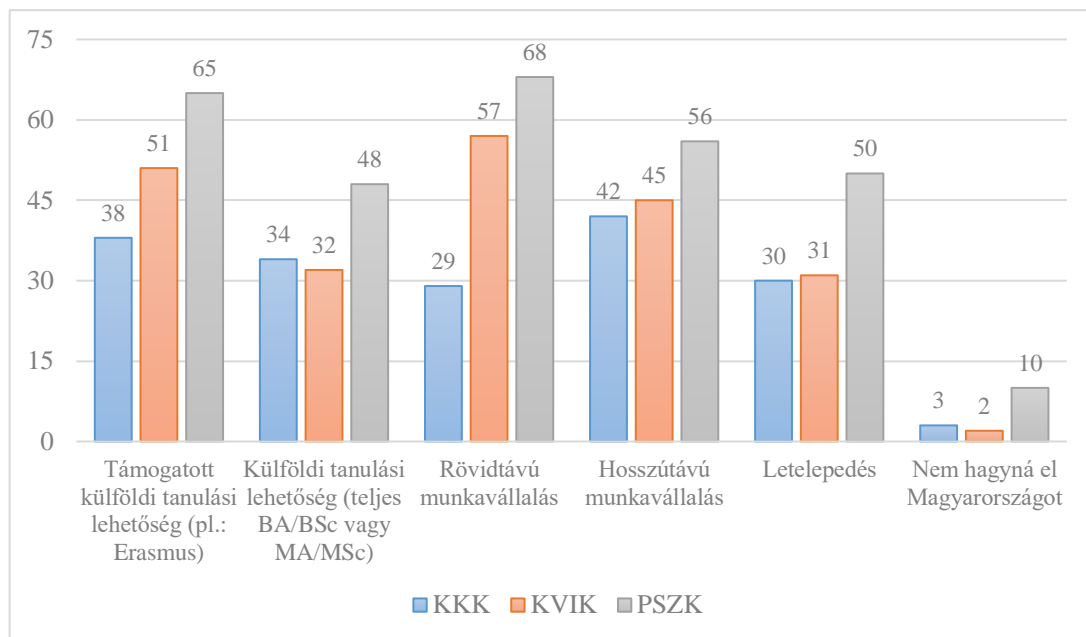
A migráció megítélésére vonatkozó konkrét kérdéseimet öt részre osztottam, hogy minél árnyaltabb képet kapjak arról, hogyan gondolkodnak a témában a válaszadók. Az első kérdésem nem is arra koncentrált, hogy a kitöltő hogyan vélekedik a vándorlásról, sokkal inkább azt szeretném felmérni vele, hogy látják ők általánosságban az emberek összességének véleményét a migráció jelenségével kapcsolatban. A válaszadók 26,9%-a nyilatkozott nagyon elutasítóan erről, de további 45%-uk is inkább negatív dolognak ítéli meg a migrációt. Azok pedig, akik egyértelműen pozitív gondolatokat támasztanak felé csupán a minta 4,6%-át teszik ki.

A második kérdéstől kezdődően már a válaszadók saját gondolataira voltam kíváncsi. Más a helyzet a magyarok kivándorlásával kapcsolatos vélemények vizsgálatánál. A fenti diagram is jól szemlélteti, hogy míg az előző kérdésre igen magas arányban fejezték ki nemtetszésüket, addig itt ez megfordulni látszik. Mindössze 7,3% vallja azt, hogy a magyarok nyugati irányba tartó migrációja rossz dolog lenne, ennél jóval magasabb 27,7%-a a válaszoknak szintén inkább negatív, de már nem szélsőségesen. Kiemelkedően magas értéket ért viszont el a válaszok összevetése alapján a kivándorlás inkább pozitív irányba történő bírálata, a válaszadók csaknem fele

azonosítja inkább jó dolognak a jelenséget. További 15% pedig egyértelműen pozitívan gondolkodik a nyugati irányba tartó migrációról. Ez az érték egyébként a migráció irányával kapcsolatos vélemények között kimagaslik a pozitív skálán, több, mint 10 százalékponttal magasabb, mint a bevándorlási kérdésekre adott pozitív értékelések. Az adatok alapján jól érvényesül tehát, hogy a válaszadók a kivándorlás jelenségét pozitívabbnak látják, mint a bevándorlását.

A Kelet-Európából és Ázsiából történő bevándorlás megítélése közel azonos, az értékek közötti legnagyobb eltérés is csupán 2 százalékpontot jelent. Így azt a következtetést vonom le, hogy összességében nincs különbség aközött, hogy Európa keleti részéről vagy Ázsiából történik a bevándorlás. Összefoglalóan ezek alapján hívhatom keletről történő bevándorlásnak is. A válaszadók – ahhoz képest, hogy szerintük az emberek hogyan ítélik meg a migrációról – pozitívabb véleményt képviselnek, ha az eredményeket összehasonlítjuk az első kérdésre adott feleletekkel. Azoknak az aránya, akik pozitívnak vagy inkább pozitívnak értékelik a keletről érkező bevándorlást megközelítőleg 35%. Egyértelműen jó dolognak kevesen, csupán 7, illetve 10 fő véleményezte a kérdést.

Az afrikai kontinensről érkezőkről azt lehet mondani, hogy a megkérdezettek szerint az ő minősítésük a legrosszabb a bevándorlók sorában. A legtöbb negatív véleményt kapták, a szélsőséges negatív kritika aránya is náluk a legmagasabb. A válaszadók 33,5%-a gondolja, hogy az Afrikából érkező migráció egyáltalán nem jó, további 43,5% szintén inkább negatív érzéseket táplál a bevándorlók irányába, míg ebből fakadóan a mérleg pozitív oldalán begyűjtötte a legkevesebb szavazatot. A kitöltők alig több, mint 2%-a nyilatkozott egyértelműen pozitívan az Afrikából Magyarországra érkező bevándorlókról.

11. ábra: Az ország elhagyásának szándékai, fő

Forrás: Saját kutatás (2019)

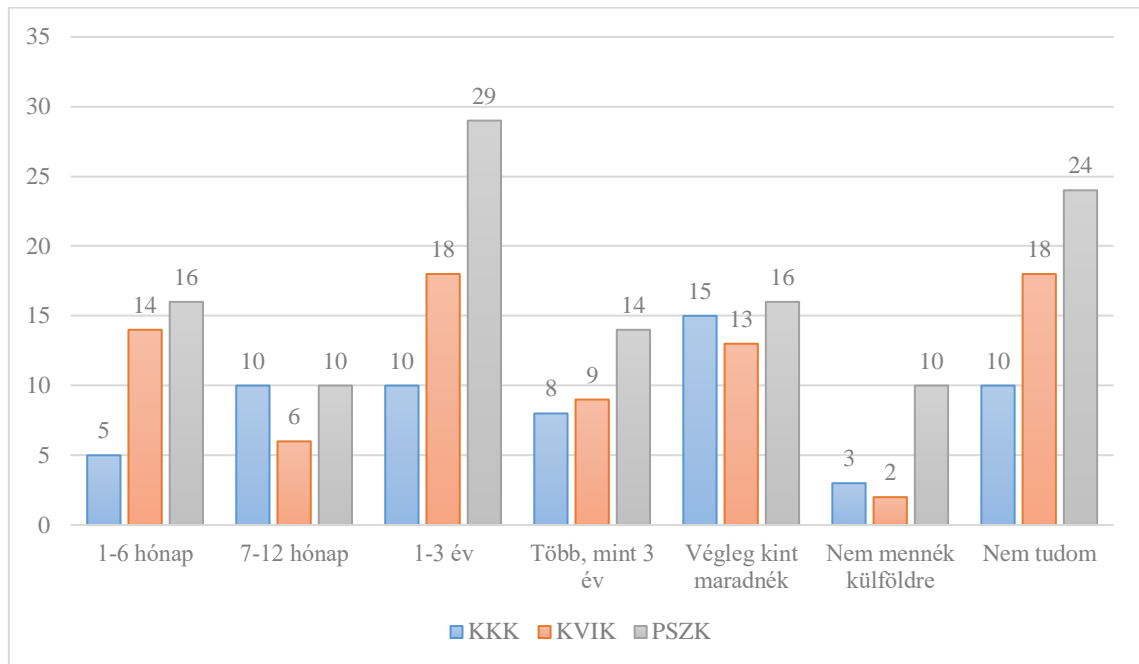
Kutatásomban több kérdés is a migráció motivációit vizsgálja. Huszonötödik kérdéssel arra kerestem a választ, hogy a kitöltők milyen szándékkal hagynák el Magyarországot. Ennél a kérdésnél több választ is megjelölhettek a válaszadók.

(A kitöltők száma: Σ_{KKK} : 61 fő, Σ_{KVIK} : 80 fő, Σ_{PSZK} : 119 fő)

A KKK esetében a kitöltők 62%-a venne részt támogatott külföldi tanulási programban (pl.: Erasmus), 56%-a végezne más országban teljes alap- vagy mesterképzést és közel felük vállalna rövid távon munkát is. Jóval magasabb arány, 69% nyilatkozott úgy, hogy akár hosszú távú munkavégzésre is berendezkedne, és a megkérdezettek fele nem határolódik el attól sem, hogy külföldön telepedjen le. 5 százalékuk viszont nem hagyná el Magyarországot sem tanulási, sem munkavállalási célból.

A KVIK-et tekintve magasabb az arány, náluk majdnem 64% nyilatkozott úgy a válaszadók közül, hogy részt venne külföldi részképzésen, viszont teljes BA vagy MA képzést csak a 40 százalékuk vállalna más országban. A rövid távú munkavállalási kedv esetükben jóval magasabb, közülük több mint 70% vállalna rövid időre, 56% pedig hosszú időre munkát külföldön. A letelepedési szándék alacsonyabb, csupán 38%, 2,5 százalékuk pedig egyáltalán nem hagyná el Magyarországot.

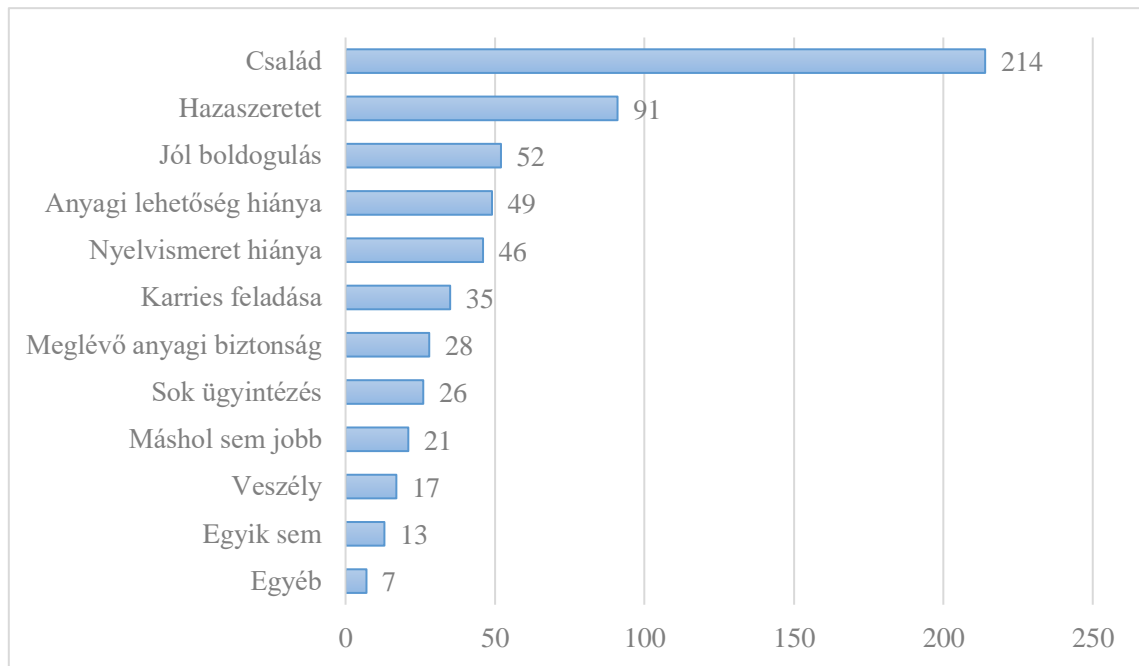
A PSZK kitöltőinél a legmagasabb érték a külföldi részképzés és a rövid távú munkavállalás esete, rendre 56%, illetve 57%-kal.

12. ábra: Kivándorlás tervezett időintervalluma, fő

Forrás: Saját kutatás (2019)

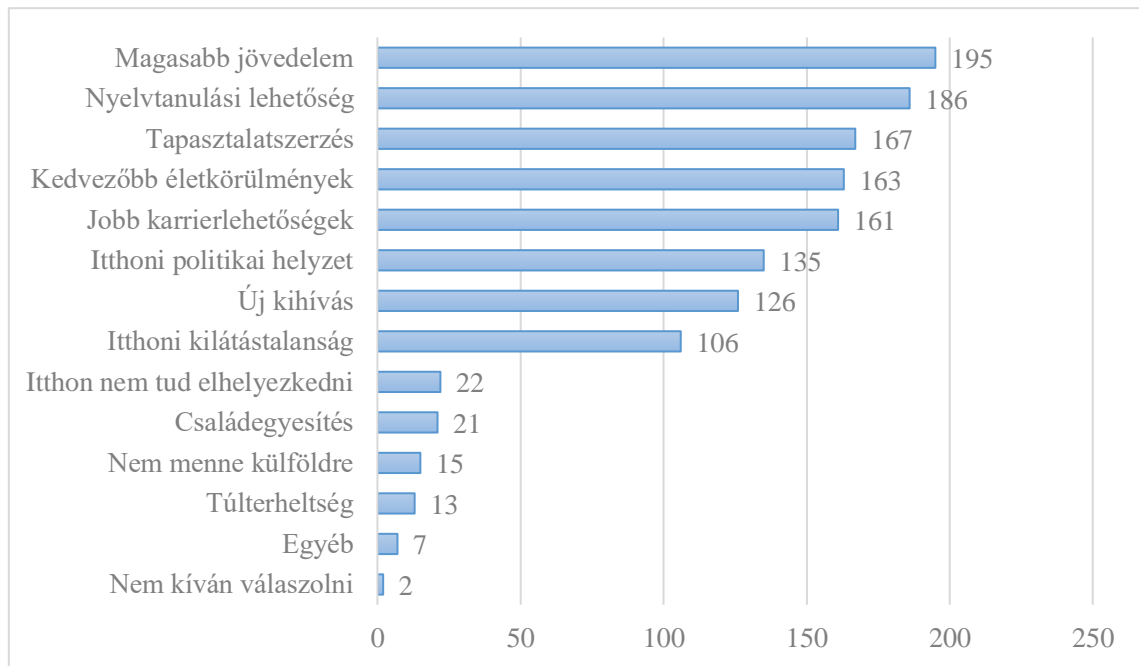
A huszonhatodik kérdésnél már nem volt lehetőségük a válaszadóknak arra, hogy több választ is bejelöljenek, így a kivándorlások becsült időtartama jobban kirajzolódik. A grafikonon jól látszik, hogy összességében az 1-3 év közötti migrálás vezet a sort a PSZK esetében. A legtöbb KKK-s azt nyilatkozta, hogy akár kint is maradna, bár itt már felfedezhető némi eltérés, az előző diagrammal nincsenek teljesen összhangban a kapott értékek. Ennél a kérdésnél már megjelenik a „Nem tudom” válaszlehetőség is, az összes válaszadó 20%-a választotta ezt az opciót, majdnem annyian, mint az 1-3 év közötti tervezett időintervallumot.

13. ábra: Demotiváló tényezők, fő

Forrás: Saját kutatás (2019)

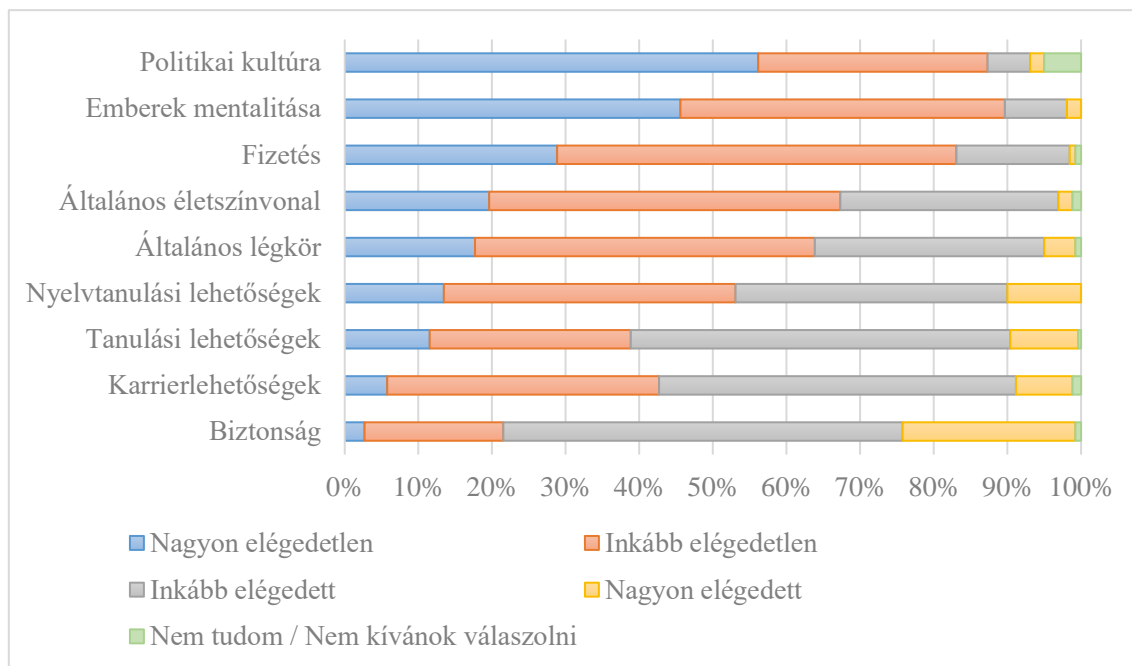
A válaszadók a kivándorlás demotivációs faktoraira vonatkozó kérdésnél is több választ jelölhettek meg. A válaszokat nem karok szerinti bontásban, hanem összevontan elemzem. Az első szembetűnő érték mutatja, hogy felülreprezentál a családi és baráti kapcsolatok jelentősége a kivándorlást demotiváló tényezők között. Az összes válaszadó 82%-a nem menne külföldre a családja és barátai miatt. Második helyen szerepel a hazaszeretet, melyet a mintában szereplők 31%-ka választott. Az egyéb kategóriát 7 fő jelölte meg, ide olyan válaszok érkeztek, mint: párkapcsolati okok, nehéz egyedül a boldogulás és nehéz a beilleszkedés.

14. ábra: Kivándorlás motivációi, fő

Forrás: Saját kutatás (2019)

A kivándorlás motivációinak vizsgálatánál is lehetőségük volt a válaszadóknak több opciót is megjelölni. A diagram jól leírja a szélsőséges értékeket, így egyszerűen különbséget lehet tenni a leginkább motiváló tényezők és azok között, amelyek kevésbé vannak hatással a kivándorlási döntés meghozatalára. Nem meglepő, hogy első helyen a magas jövedelem áll, mely a kitöltők háromnegyede számára jelent ösztönzést. A motiváló faktorok között megjelennek még a magas bérigénytől nem sokkal lemaradva a tanulási, főleg nyelvtanulási lehetőségek, a tapasztalatszerzés és a jobb karrierlehetőségek is. Összességében az mondható el, hogy az életkörülményekre és a munkára befolyással bíró tényezők jelentik a legnagyobb ösztönzőforrást a mintában szereplőknek.

15. ábra: Elégedettség, %

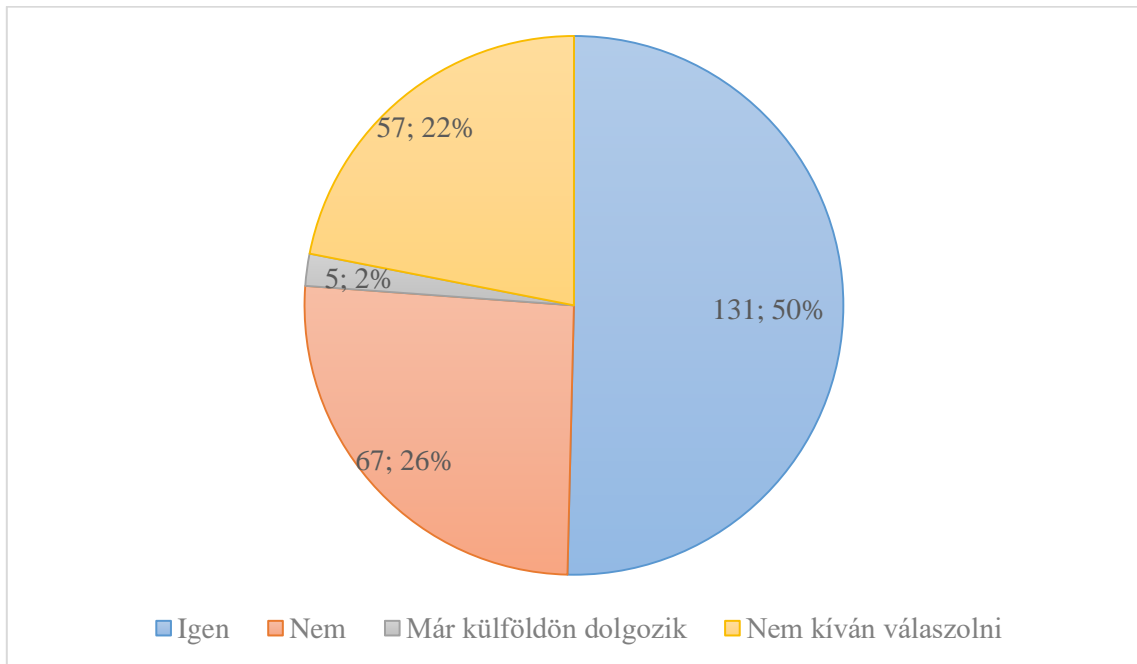
Forrás: Saját kutatás (2019)

A kivándorlás vizsgálatánál fontosnak tartottam azt is felmérni, hogy mennyire elégedettek az emberek hazai viszonylatban azokkal a dolgokkal, melyek motivációs tényezőnek is beillenek, tehát ezzel mozgatórugói lesznek a migrációnak. A fenti diagram piros és narancssárga sávja az elégedetlenséget, míg a citromsárga és zöld sávja az elégedettséget szimbolizálja az adatok alapján. Szürkével jelöltem azokat, akik nem kívántak válaszolni a kérdésre.

A legtöbb szélsőségesen negatív értékelés a hazai politikai kultúrát érte, mellyel a válaszadók több mint fele nagyon elégedetlen, és további 30% szintén inkább rossz véleménnyel van róla. Ugyanakkor összességében a legtöbb negatív minősítést az emberek mentalitása kapta, ahogy a diagramon is látszik a kitöltők közel 90 százaléka vallja azt, hogy nagyon elégedetlen, vagy inkább elégedetlen a körülötte élők mentalitásával. A kivándorlást motiváló tényezők első helyezettje az elégedettségi rangsorban a harmadik helyre szorult, de összevontan vizsgálva a válaszadóknak erről is több mint 80%-ban inkább negatív a véleménye.

Az elégedettség leginkább a biztonság kérdésénél jelenik meg, de közel 60% van pozitív véleménnyel a tanulási és a karrierlehetőségekről is.

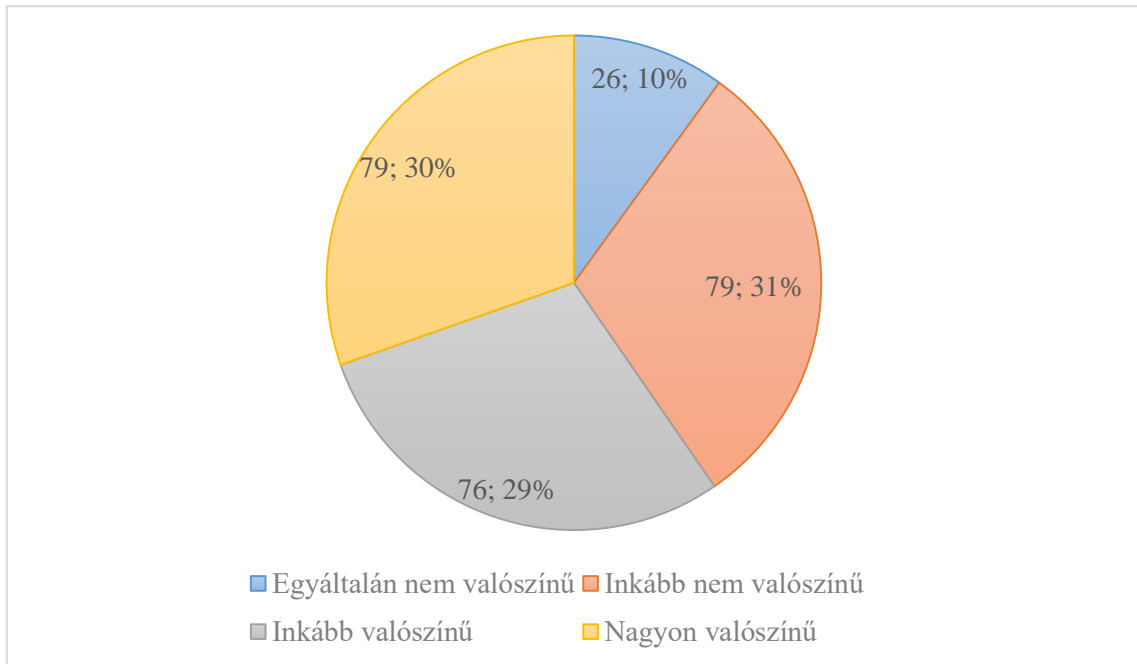
A korábbi migrációs tapasztalat felmérésénél az tapasztalható, hogy a válaszadók több mint 70 százaléka nem tartózkodott még külföldön tanulási vagy munkavállalási céllal. A fennmaradó alig 30 százalékon belül pedig kimagasló azoknak az aránya, akik az egy és hat hónap közötti időintervallumba sorolhatók. Ők a minta körülbelül 22 %-át teszik ki. Elenyésző ezáltal azoknak a hallgatóknak a száma, akik hat hónapnál is több ideig voltak külföldön.

16. ábra: Tervezett migráció a következő 3-5 évben, fő, %

Forrás: Saját kutatás (2019)

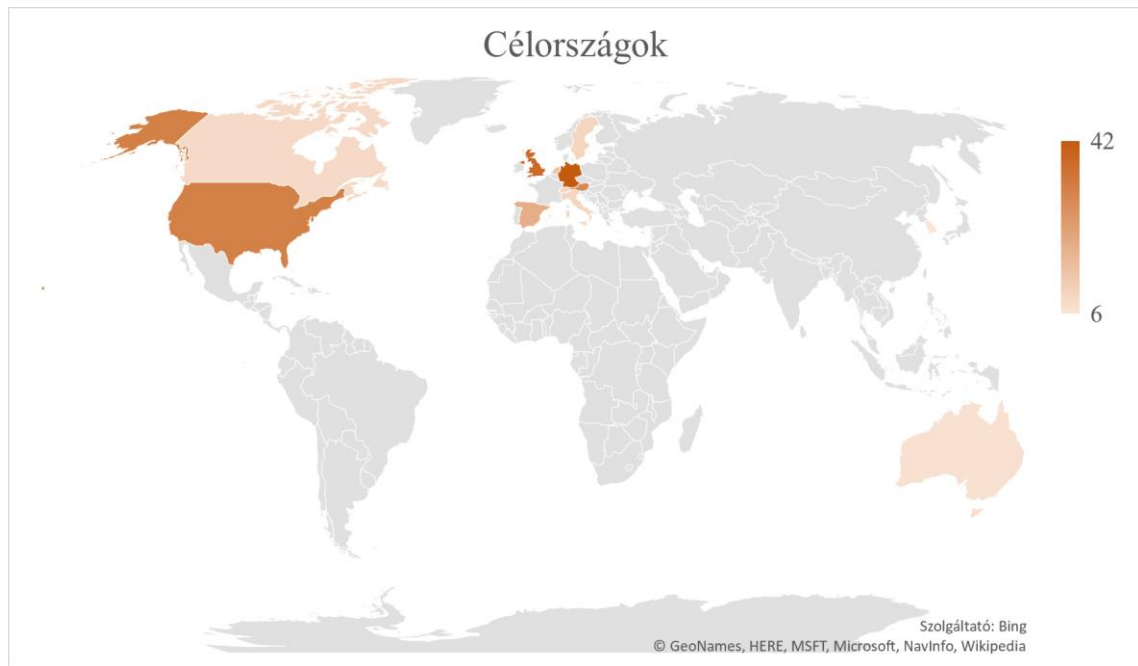
A korábbi migrációs tapasztalat felmérésétől jelentősen eltérő adatok tapasztalhatók, ha a válaszadók migrációs terveit tesszük a vizsgálat tárgyává. A válaszok alapján az mondható, hogy a megkérdezettek több, mint fele úgy gondolja, hogy a következő 3-5 évben kivándorol az országból. Mintegy egynegyedük veti el a kivándorlás gondolatát és több mint a hallgatók 20%-a döntött úgy, hogy nem válaszol erre a kérdésre. Olyanok is akadtak azonban, akik már külföldön dolgoznak, de arányuk nagyon alacsony, a vizsgált minta 2%-át teszik ki.

17. ábra: Visszatérési hajlandóság, fő, %

Forrás: Saját kutatás (2019)

A migráció vizsgálatának szempontjából fontosnak tartottam feltenni a kérdést, hogy amennyiben a kivándorlás mellett döntenének, mennyire valószínű, hogy a későbbiek folyamán valamikor visszatérnének az országba. Úgy gondolom, hogy összességében az eredmény bizakodásra ad okot, hiszen jelentős mértékben nyilatkoztak úgy, hogy van migrációs szándékuk, ezzel szemben a visszatérési hajlandóság egészen pozitívan alakul. Ha összevontan vizsgáljuk, a pozitív oldalon 30% véleményezi nagyon valószínűnek, további közel 30% inkább valószínűnek, hogy szándékában áll visszatérni Magyarországra. Legkevesebben azok vannak, akik teljesen elutasítják a visszatérés gondolatát, a számuk pedig nem haladja meg a válaszadók 10%-át.

18. ábra: Célországok

Forrás: Saját kutatás (2019)

Nyitott kérdésként jelent meg a kutatásban a tervezett migrációval szoros kapcsolatba állítva, hogy milyen célországok jöhetnek szóba a válaszadóknál. A fenti térképen rangsorolva az első 12 országot ábrázoltam. A Top 3 legtöbbször említett országok között első helyen áll Németország, második az Egyesült Királyság és dobogós helyen van még az Amerikai Egyesült Államok. De olyan országok is megjelennek a térképen, mint Kanada, Spanyolország, Olaszország, Ausztrália és a skandináv országokra is többeknek esne választása.

5.6. Döntés a kutatási hipotézisekről

Kutatásom megkezdésekor négy hipotézist állítottam fel, melyekről az online kérdőíves primer kutatásom után a következő döntéseket hoztam.

Az első hipotézis, miszerint „Feltételezem, hogy nagyobb a migrációs potenciál azokban a hallgatókban, akik legalább kommunikációképes szinten beszélnek angolul.”, elfogadható. A kommunikációképes nyelvi szintet úgy határoztam meg, hogy a hallgató legalább középfokon beszél angolul. A függetlenség vizsgálatára elvégzett számítások a 2. sz. mellékletben találhatóak, melyek indokolják a döntésemet. A kapcsolat szorosságára

elvégzett teszt pedig azt bizonyítja, hogy gyenge kapcsolat van a kommunikációképes szinten angolul beszélő hallgatók és a migrációs hajlandóság között.

A második hipotézis úgy szól, hogy: „Feltételezem, hogy azoknak a hallgatóknak, akiknek van korábbi migrációs tapasztalata, nagyobb a migrációs hajlandósága.”, elutasításra került. A kapcsolat fennállását vizsgáló számításaim megtekinthetők a szakdolgozatom 3. sz. *melléklet*eként. Az elvetés okán kijelenthető, hogy nincs kapcsolat a mintában a korábbi migrációs tapasztalat és a kivándorlási tervek között.

A harmadik hipotézis, mely azt állítja, hogy „akik elégedetlenebbek a hazai politikai kultúrával, azoknak nagyobb a migrációs hajlandósága”, 5%-os szignifikancia szinten elfogadható, és ezt a ténytet a dolgozat 4. sz. *melléklete* támasztja alá. A kiegészítésként, az asszociációs kapcsolat szorosságára végzett vizsgálatom pedig igazolja, hogy közepesnél gyengébb kapcsolatban áll egymással a politikai elégedettség és a hallgatók kivándorlási potenciálja.

A negyedik hipotézisben az állandó lakhely és a kivándorlás közötti kapcsolatot kerestem. Az állításom úgy szól, hogy: „Feltételezem, hogy az állandó lakhely befolyásolja a kivándorlási terveket.”. A hipotézis az elemzés lebonyolítása után – mely 5. sz. *melléklet* cím alatt található – elutasításra került. Kijelenthető ezáltal, hogy nincs kapcsolat az állandó lakhely és a kivándorlási szándék között.

A függetlenségvizsgálatot nem csak a kutatás elején felállított hipotéziseimre végeztem el. Kíváncsiságból megvizsgáltam, hogy van-e kapcsolat a válaszadók neme, a családi állapota, illetve az egyetemi kar és a migrációs tervek között. Minden további vizsgálat azt az eredménytet hozta, hogy egyik tényező sincs függő kapcsolatban a másikkal. A további elemzéseim is megtekinthetők a szakdolgozatomhoz csatolva 6. sz. *melléklet*ként.

6. Összegzés

Szakedolgozatom utolsó fejezetéhez érkezve szeretném röviden összefoglalni az eddig leírtakat. A két részre osztható dolgozat első felében a magyar és nemzetközi szakirodalomra támaszkodva ismertettem a migráció jelenségét és annak típusait. A témaválasztásom indokául is szolgáló ok, miszerint a migráció világméretű jelensége a jövőben tovább fokozódhat megmutatkozik a nemzetközi és a magyar szakirodalmi háttér feldolgozásában is. Véleményem szerint a mindennapokban használt migráció szóval jelenleg hazánkban a bevándorlás jelenségére utalunk legtöbbször, de nekem nem volt célom, hogy részletesen beszámoljak erről, így a témát érintve a kivándorlás vizsgálatával folytattam a dolgozatomat. Az elméleti áttekintésemet szekunder adatokkal és kutatásokkal tettem szemléletesebbé az olvasó számára.

A dolgozatom másik részében nagy hangsúlyt fektettem arra, hogy egy önálló, primer kutatással mutassam be a bevezetett jelenséget a Budapesti Gazdasági Egyetem vonatkozásában. Szerettem volna olyan vizsgálatot végezni, amely reprezentatív, de erre nem volt lehetőségem, így az egyetem hallgatói létszámához mérten egy jóval kisebb mintával dolgoztam. Ennek ellenére úgy gondolom, hogy a bemutatott minta vizsgálata jól tükrözi az általános elvárásaimat a témával kapcsolatban.

Kutatásomban arra kerestem a választ, hogy mi és milyen mértékben befolyásolja a Budapesti Gazdasági Egyetem hallgatóit, mi ösztönzi őket arra, hogy elhagyják az országot, mik azok a tényezők, melyek leginkább amellet kardoskodnak, hogy itt maradjanak és hogy egyáltalán milyen migrációs terveik vannak az elkövetkező években. Bár arra számítottam, hogy több kapcsolatot fogok tudni kimutatni, négyből két hipotézisem elutasításra került. Elutasítottam azt a feltételezésemet, miszerint a hallgatók korábbi migrációs tapasztalata kapcsolatban áll azzal, hogy a jövőben milyen migrációs hajlandóságot mutatnak. Elvetésre került az a feltevés is, miszerint az állandó lakhely meghatározza a migrációs döntést. A vizsgálat értelmében azt mondhatom, hogy sem az állandó lakhely, sem a régió nem bizonyult alkalmasnak arra, hogy kapcsolatot mutassak ki köztük és a kivándorlási szándék között. Elfogadásra került azonban azon két hipotézisem, melyek azt állítják, hogy mind a jelenlegi politikai kultúrával való elégedetlenség, mind az angol nyelvtudás szintje összefüggést mutat a migrációs hajlandósággal. Ezek alapján elmondható, hogy akik elégedetlenebbek, inkább hajlanak arra, hogy kivándoroljanak az országból. A nyelvkérdésből pedig arra a következtetésre

jutottam, hogy akik magabiztosan beszélnek az angol nyelvet, mobilisabbnak is bizonyulhatnak.

A kutatás többi, statisztikailag is alátámasztott eredménye nem okozott számomra túl nagy meglepetést. Az elemzésből egyértelműen kiderül, hogy a válaszadókat elsődlegesen mely tényezők motiválják abban, hogy meghozzák döntésüket a kivándorlásról. A tényezők pedig általában egybeesnek az elméleti részben is taglalt gazdasági okokkal, így a válaszadók jó része itt is a magasabb bérigénye, vagy a jobb életkörülmények reményében hagyná maga mögött a hazáját, de kimagasló eredményt ért el a tanulás is, mint motivációs szempont. Ide sorolnám a nyelvtanulási lehetőséget és a tapasztalatszerzést is. A válaszok összhangban vannak azokkal a faktorokkal, melyekkel a legelégedetlenebbeknek bizonyultak a válaszadók: politikai kultúra, fizetés, emberek mentalitása.

Úgy gondolom, hogy önmagában az a tény, hogy a vizsgálatban résztvevők közül a hallgatók fele komolyan fontolgatja, hogy a következő 3-5 évben elhagyja az országot, és jelentős részük nem csak a rövid távú külföldi munkavállalást helyezi kilátásba, hanem akár a letelepedést is, nem kecsegtet túl sok jóval számunkra. A visszatérési hajlandóság felmérésének eredménye azonban már arra utal, hogy azoknak az aránya, akik teljesen elutasítják annak a gondolatát, hogy hazajöjjenek, nem kifejezetten magas. Ezt jónak gondolom, hiszen ha a közeljövőben sikerülne változásokat csíholni azokban a kérdésekben, amelyek a legtöbb negatív érzést váltják ki és leginkább motiválják a fiatalokat a kivándorlásra, azáltal azoknak a véleménye is megváltozhat, akik egyelőre élesen elhatárolódnak a hazaköltözéstől.

Meglátásom, hogy a migrációt befolyásoló tényezők egy részén azonnali változtatásokat kellene hozni annak érdekében, hogy a fiatalok ne hagyják el az országot a következő években. Ilyen azonnali változások közé sorolnám a fizetések nyugat-európai bérekhez történő felzárkóztatását, mellyel elérhető közelségbe kerülne az anyagi biztonság és ezáltal megteremthetők lennének a jobb életkörülmények. Azonban a politikai kultúra és az emberek mentalitásának változásához mindenképp több időre, türelemre és tenni akarásra lenne szükség.

7. Irodalomjegyzék

1. BÁNDY, K.: A magasan képzett magyar munkaerő migrációs hajlandósága és a tanulmányi mozgás, mint motivációs tényező (Doktori értekezés, Győr 2014.)
Online:
https://rgdi.sze.hu/images/RGDI/honlapелеmei/fokozatszerzesi_anyagok/doktori_er_tekezes_bandy_katalin.pdf, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
2. BARNA, I. – HUNYADI, B.: Report on Xenophobia and Radical Nationalism in Hungary (2015.) Online: http://www.politicalcapital.hu/pc-admin/source/documents/Report%20on%20xenophobia_Hungary_2015_Final.pdf, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
3. BENDE, ZS. – MUHORAY, Á.: A környezeti migráció, mint komplex kihívás (Hadtudomány 2014/3-4 pp. 106-115., 2014.) Online: http://mhtt.eu/hadtudomany/2014/3_4/2014_3_4_8.pdf, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
4. BLASKÓ ZS. – GÖDRI, I.: Kivándorlás Magyarországról: szelekció és célország-választás az „új migránsok” körében (Demográfia, 57. évf. 4. szám, pp. 271–307. 2014.) Online: <https://www.demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografia/article/view/2636>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
5. BLASKÓ, ZS. – LIGETI, S. A. – SIK, E.: Magyarok külföldön - Mennyien? Kik? Hol? (in: KOLOSI, T. – TÓTH, I. GY. (szerk.): Társadalmi Riport 2014. pp. 351-372., TÁRKI, Budapest, 2014.) Online: <http://old.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/b337.pdf>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
6. GLATZ, F. (szerk.): Magyar Nagylexikon (Magyar Nagylexikon Kiadó, Budapest 2001.)
7. GÖDRI, I.: Migráció a kapcsolatok hálójában (KSH Népeségtudományi Kutató Intézet, Budapest, 2010)
Online: <http://demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/kutatasijelentesek/article/download/381/128>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
8. GÖDRI, I.: Nemzetközi vándorlás (in: MONOSTORI, J. – ÓRI, P. – SPÉDER, ZS. (szerk.): Demográfiai portré 2015. pp. 187–211., KSH NKI, Budapest, 2015.) Online: <https://www.demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografiaportre/article/download/2474/2481>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.

-
9. HÁRS, Á.: Nemzetközi migráció a számok és a statisztika tükrében (Statisztikai Szemle, 87. évfolyam 7—8. szám, 2009.)
Online: http://www.ksh.hu/statszemle_archive/2009/2009_07-08/2009_07-08_682.pdf, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 10. HÁRS, Á. – SIMON, D.: A munkaerő-migráció változása a kétezres években Magyarországon (MTA, Budapest, 2015.) Online: <http://www.econ.core.hu/file/download/bwp/bwp1502.pdf>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 11. HÁRS, Á.: Növekvő elvándorlás – lehetőségek, remények, munkaerőpiaci hatások (in: KOLOSI, T., TÓTH, I. GY. (szerk.): Társadalmi riport 2018 pp. 81-105, TÁRKI, Budapest, 2018.) Online: http://www.tarki.hu/sites/default/files/trip2018/081-105_Hars_elvandorlas.pdf, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 12. HONVÁRI, J.: A nemzetközi munkaerő-áramlás elmélete és az elméletek gyakorlati tesztje néhány Európai Uniói példa alapján (Doktori értekezés, Sopron, 2017.)
Online: http://doktori.uni-sopron.hu/638/1/Doktori_%C3%A9rtekez%C3%A9s-Honv%C3%A1ri_J%C3%A1nos-2017.pdf, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 13. INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION (IOM): World Migration Report 2018
Online: https://www.iom.int/sites/default/files/country/docs/china/r5_world_migration_report_2018_en.pdf, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 14. JÓZSA, I.: A magyarok munkavállalási célú vándorlásának jellemzői az Európai Unión belül (Doktori értekezés, Gödöllő, 2018.) Online: https://szie.hu/sites/default/files/jozsa_imola_ertekezes.pdf, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 15. JUHÁSZ, A. – MOLNÁR, CS.: Magyarország sajátos helyzete az európai menekültválságban (in: KOLOSI, T., TÓTH I. GY. (szerk.): Társadalmi riport 2016 pp. 263-285, TÁRKI, Budapest, 2016.) Online: <http://old.tarki.hu/hu/publications/SR/2016/13juhasz.pdf>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 16. KORPÁS, A. (szerk.): Általános Statisztika I. (Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 1996.)
 17. KORPÁS, A. (szerk.): Általános Statisztika II. (Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest 1997.)

-
18. PÓCZIK, SZ. – DUNAVÖLGYI, SZ. (szerk.): Nemzetközi migráció – Nemzetközi kockázatok (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft, Budapest 2008.) Online: http://okri.hu/images/stories/kutatok/poczikszilveszter/ekonyvek/migr_full_sec_20_13.pdf, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 19. PÓLYI, CS.: A nemzetközi migráció aktuális kérdései a globális világban (Szeged, 2012.) Online: <https://slideplayer.hu/slide/1893489/>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 20. POÓR, J.: Nemzetköziesedés az emberi erőforrás menedzsmentben (Akadémiai doktori értekezés, Budapest, 2012.) Online: http://real-d.mtak.hu/650/7/dc_475_12_doktori_mu.pdf, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 21. SIK, E.: A migrációs potenciál kutatásának alapfogalmai (in: ÖRKÉNY, A. (szerk.): Menni vagy maradni? (MTA Politikatudományi Intézet, pp. 15–18, Budapest, 2003.) Online: <http://mek.oszk.hu/17300/17324/17324.pdf>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 22. SISKÁNÉ, SZ. B. – HALÁSZ, L. – GÁL-SZABÓ, L.: A magyar fiatalok erősödő kivándorlási szándékának kiváltó okai és jellemzői (Tér és Társadalom 31. évf., 4. szám, 2017.) Online: <http://real.mtak.hu/74060/1/2885-9904-1-PB.pdf>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 23. <https://www.nature.com/articles/nature19472>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 24. <https://idegen-szavak.hu/migr%C3%A1ci%C3%B3>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 25. <https://www.odi.org/sites/odi.org.uk/files/odi-assets/publications-opinion-files/68.pdf>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 26. <https://www.theguardian.com/news/2018/sep/10/migration-how-many-people-are-on-the-move-around-the-world>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 27. https://hvg.hu/gazdasag/20190308_2020_vegeig_marad_a_szabad_munkavallalas_Nagy_Britanniaban_ha_van_deal_ha_nincs, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 28. https://www.ksh.hu/docs/szolgaltatasok/sajtoszoba/seemig_sajto_osszefogl.pdf, utolsó megtekintés: 2019.05.09.
 29. <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/360395/umfrage/einwanderer-und-auswanderer-in-den-eu-laendern/>, utolsó megtekintés: 2019.05.09.

8. Ábrajegyzék

1. ábra: Kivándorlók és bevándorlók száma az Európai Unió tagországaiban 2016 (részlet)	10
2. ábra: A bevándorlás említettsége a két legfontosabb probléma között, amelyekkel Magyarország, illetve az Európai Unió szembenéz	12
3. ábra: A válaszadók nemek szerinti megoszlása karok szerinti bontásban, %.....	19
4. ábra: A válaszadók legmagasabb iskolai végzettség szerinti alakulása, fő	21
5. ábra: Az egyetem melletti munkavégzés megoszlása, %	24
6. ábra: Finanszírozási forma karok szerinti bontásban, fő	26
7. ábra: Külföldi tanulási szándék bemutatása karok szerinti bontásban, %	27
8. ábra: A válaszadók megoszlása szakok szerint, karonként, %	28
9. ábra: A kitöltők évfolyam szerinti megoszlása karok szerinti bontásban, %	29
10. ábra: Vélemények a migrációról, %	30
11. ábra: Az ország elhagyásának szándékai, fő	32
12. ábra: Kivándorlás tervezett időintervalluma, fő	33
13. ábra: Demotiváló tényezők, fő	34
14. ábra: Kivándorlás motivációi, fő	35
15. ábra: Elégedettség, %.....	36
16. ábra: Tervezett migráció a következő 3-5 évben, fő, %	37
17. ábra: Visszatérési hajlandóság, fő, %	38
18. ábra: Célországok	39

9. Táblázatok jegyzéke

1. sz. táblázat: Kor alakulása a vizsgált karok esetében	20
2. sz. táblázat: A válaszadók lakóhely szerinti alakulása karok szerinti bontásban, fő ..	22
3. sz. táblázat: A válaszadók régiók szerinti alakulása karok szerinti bontásban, fő	22
4. sz. táblázat: Az adatok családi állapot szerinti alakulása karok tekintetében, fő	23
5. sz. táblázat: A havi átlagos nettó jövedelem karok szerinti bontásba, Ft	25

10. Mellékletek

1. sz. melléklet: Kérdőív a munkaerő-kivándorlásról a Budapesti Gazdasági Egyetem hallgatói körében

Kedves Kitöltő!

Andor Judit vagyok, a Budapesti Gazdasági Egyetem gazdálkodási és menedzsment szakos végzős hallgatója. Diplomamunkám elkészítéséhez az alábbi kérdőív kitöltésében szeretném segítségét kérni. Szakdolgozatom a Munkaerő-kivándorlás a Budapesti Gazdasági Egyetem hallgatói körében címet viseli. Egy napjainkban és visszamenőleg is évek óta aktuális témában, a nemzetközi munkaerő-áramlás témakörében végzek kutatást. A kérdőívben az egyetemen tanuló fiatalok nemzetközi színre vonulásának motivációit és a migrációval való kapcsolatukat vizsgálom.

A kérdőív anonim és teljesen önkéntes, a válaszokat kutatásomban elemzem és publikálom, a kitöltés kb. 10 percet vesz igénybe.

Köszönöm a segítségét!

Üdvözlettel,

Andor Judit

A tájékoztatást elolvastam és beleegyezem, hogy a válaszokat a fent említett szakdolgozathoz felhasználják.

Igen Nem

Szociodemográfiai adatok

1. Nem:

Férfi Nő

2. Életkor:

3. Legmagasabb iskolai végzettség:

- Szakközépiskolai érettségi, technikum
- Gimnáziumi érettségi, felsőfokú szakképzés
- Főiskolai diploma (BA/BsC)
- Egyetemi diploma (MA/MsC)
- Doktori fokozat (PhD)

4. Állandó lakhelye:

- Főváros
- Megyeszékhely
- Más város
- Község, falu
- Külföld

5. Állandó lakhelye melyik régióban található?

- Észak-Magyarország (Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves, Nógrád megye)
- Észak-Alföld (Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye)
- Dél-Alföld (Bács-Kiskun, Békés, Csongrád megye)
- Közép-Magyarország (Pest megye, Budapest)
- Közép-Dunántúl (Komárom-Esztergom, Fejér, Veszprém megye)
- Nyugat-Dunántúl (Győr-Moson-Sopron, Vas, Zala megye)
- Dél-Dunántúl (Baranya, Somogy, Tolna megye)
- Külföld

6. Az Ön családi állapota:

- Egyedülálló
- Párkapcsolatban él, a párjától külön háztartásban
- Párkapcsolatban él, a párjával egy háztartásban
- Házas
- Nem kívánok válaszolni

7. Van Önnek gyermeke?

- Van Nincs

8. Nyelvismeret:

- Egy idegen nyelvet beszélek
 Két idegen nyelvet beszélek
 Három vagy több idegen nyelvet beszélek

9. Nyelvi szint:

	Kezdő (A1, A2)	Alapfok (B1)	Középfok (B2)	Felsőfok (C1)	Anyanyelvi szint (C2)	Nem beszélem ezt a nyelvet
Angol	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Német	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Francia	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spanyol	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Olasz	☐	☐	☐	☐	☐	☐

10. Beszél Ön a fentiekől eltérő idegen nyelvet? Ha IGEN melyiket/melyeket és milyen szinten?

11. Dolgozik Ön az egyetem mellett?

- Igen, állandó alkalmazottként
 Igen, alkalmi munkavállalóként
 Igen, saját vállalkozásban
 Nem
 Egyéb: _____

12. Mennyi az Ön havi átlagos nettó jövedelme?

Tanulmányok

13. Milyen formában finanszírozza a tanulmányait?

- Állami ösztöndíjből
- Diákhitelből
- Önköltséges formában

14. Gondolt már arra, hogy tanulmányai egy részét külföldön folytassa?

- Igen, egy részét külföldön folytatom/folytattam
- Igen, de nincs/nem volt rá lehetőségem
- Nem

15. A BGE melyik karára jár

- Gazdálkodási Kar Zalaegerszeg
- Kereskedelmi, Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Kar
- Külkereskedelmi Kar
- Pénzügyi és Számviteli Kar

GKZ

16. Milyen szakra jár?

- Gazdálkodási és menedzsment felsőoktatási szakképzés
- Gazdaságinformatikus felsőoktatási szakképzés
- Pénzügy és számvitel felsőoktatási szakképzés
- Gazdálkodási és menedzsment alapképzési szak
- Gazdaságinformatikus alapképzési szak
- Pénzügy és számvitel alapképzési szak
- Pénzügy mesterképzési szak

17. A képzés nyelve:

- Magyar
- Angol
- Német
- Francia

18. Munkarend:

- Nappali
- Levelező
- Távoktatás

19. Évfolyam:

- Első évfolyam
- Második évfolyam
- Harmadik évfolyam
- Negyedik évfolyam

KKK

16. Milyen szakra jár?

- Gazdálkodási és menedzsment felsőoktatási szakképzés
- Kereskedelem és marketing felsőoktatási szakképzés
- Kommunikáció és média felsőoktatási szakképzés
- Nemzetközi gazdálkodási felsőoktatási szakképzés
- Communication and media science BSc programme
- International business economics BSc programme
- Kereskedelmi és marketing alapképzési szak
- Kommunikáció és médiatudomány alapképzési szak
- Nemzetközi gazdálkodás alapképzési szak
- Nemzetközi tanulmányok alapképzési szak

17. A képzés nyelve:

- Magyar
- Angol
- Német
- Francia

18. Munkarend:

- Nappali
- Levelező
- Távoktatás

19. Évfolyam:

- Első évfolyam
- Második évfolyam
- Harmadik évfolyam
- Negyedik évfolyam

KVIK

16. Milyen szakra jár?

- Kereskedelem és marketing felsőoktatási szakképzés
- Turizmus-vendéglátás felsőoktatási szakképzés
- Andragógia alapképzési szak
- Commerce and marketing BSc programme
- Kereskedelem és marketing alapképzési szak
- Közösségszervezés alapképzési szak
- Tourism and catering BSc programme
- Turizmus-vendéglátás alapképzési szak
- Üzleti szakoktató alapképzési szak
- Tanári mesterképzési szak közgazdásztanári szakképzés
- Turizmus-menedzsment mesterképzési szak

17. A képzés nyelve:

- Magyar
- Angol
- Német
- Francia

18. Munkarend:

- Nappali
- Levelező
- Távoktatás

19. Évfolyam:

- Első évfolyam
- Második évfolyam
- Harmadik évfolyam
- Negyedik évfolyam

PSZK

16. Milyen szakra jár?

- Emberi erőforrások felsőoktatási szakképzés
- Gazdálkodási és menedzsment felsőoktatási szakképzés
- Gazdaságinformatikus felsőoktatási szakképzés
- Pénzügy és számvitel felsőoktatási szakképzés
- Emberi erőforrások alapképzési szak
- Finance and accounting BSc programme
- Gazdálkodási és menedzsment alapképzési szak
- Gazdaságinformatikus alapképzési szak
- Pénzügy és számvitel alapképzési szak
- Pénzügy mesterképzési szak
- Számvitel mesterképzési szak
- Vállalkozásfejlesztés mesterképzési szak

17. A képzés nyelve:

- Magyar
- Angol
- Német
- Francia

18. Munkarend:

- Nappali
- Levelező
- Távoktatás

19. Évfolyam:

- Első évfolyam
- Második évfolyam
- Harmadik évfolyam
- Negyedik évfolyam

A kivándorlás vizsgálata

20. Ön szerint az emberek ÁLTALÁNOSSÁGBAN hogyan vélekednek a migrációról?

	1	2	3	4	
Egyáltalán nem tartják jó dolognak	☐	☐	☐	☐	Nagyon jó dolognak tartják

21. Hogyan vélekedik ÖN a magyarok nyugati irányba tartó migrációjáról?

	1	2	3	4	
Egyáltalán nem tartom jó dolognak	☐	☐	☐	☐	Nagyon jó dolognak tartom

22. Hogyan vélekedik ÖN a Kelet-Európából Magyarországra történő migrációról?

	1	2	3	4	
Egyáltalán nem tartom jó dolognak	☐	☐	☐	☐	Nagyon jó dolognak tartom

23. Hogyan vélekedik ÖN az Ázsiából Magyarországra történő migrációról?

	1	2	3	4	
Egyáltalán nem tartom jó dolognak	☐	☐	☐	☐	Nagyon jó dolognak tartom

24. Hogyan vélekedik ÖN az Afrikából Magyarországra történő migrációról?

	1	2	3	4	
Egyáltalán nem tartom jó dolognak	☐	☐	☐	☐	Nagyon jó dolognak tartom

25. Milyen szándékkal hagyná el Magyarországot? *(Több választ is megjelölhet!)*

- Támogatott külföldi tanulási lehetőség (pl.: Erasmus)
- Külföldi tanulási lehetőség (teljes BA/Bsc vagy MA/Msc)
- Rövid távú munkavállalás
- Hosszú távú munkavállalás
- Letelepedés
- Nem hagynám el Magyarországot

26. Mennyi ideig tartózkodna külföldön?

- 1-6 hónapig
- 7-12 hónapig
- 1-3 évig
- Több mint 3 évig
- Végleg kint maradnék
- Nem tudom
- Nem mennék külföldre

27. Milyen tényezők miatt NEM menne külföldre? *(Több választ is megjelölhet!)*

- Itt születtem, ez a hazám, itt szeretek élni
- Itt van a családom, barátaim
- Jól boldogulok itthon is
- Nincs (anyagi) lehetőségem rá
- Túl sok ügyintézással jár
- Nem beszélek elég jól a célország nyelvén
- Veszélyesnek tartom (terrorizmus, bűnözés)
- Máshol sem jobb az élet
- Nem akarom feladni az itthoni életemet és karrieremet
- Anyagilag biztonságban érzem magam
- A fentiek közül egyik sem
- Egyéb: _____

28. Mi motiválná Önt abban, hogy elhagyja Magyarországot? *(Több választ is megjelölhet!)*

- Kedvezőbb életkörülmények
- Magasabb jövedelem, jobb megélhetés
- Családegyesítés
- Nyelvtanulási lehetőség
- Új kihívások
- Szakmai előrelépés, jobb karrierlehetőségek
- Szakmájában előreláthatólag itthon nem tud elhelyezkedni
- Túlterheltség
- Itthoni kilátástalanság
- Itthoni politikai helyzet
- Tapasztalatszerzés
- Nem mennék külföldre
- Nem tudom / nem kívánok válaszolni
- Egyéb: _____

29. Ön mennyire elégedett az alábbiakkal Magyarországon? *(Minden sorban egy válaszlehetőséget jelöljön!)*

	Nagyon elégedetlen	Inkább elégedetlen	Inkább elégedett	Nagyon elégedett	Nem tudom/ Nem kívánok válaszolni
Tanulási lehetőségek	☐	☐	☐	☐	☐
Nyelvtanulási lehetőségek	☐	☐	☐	☐	☐
Biztonság	☐	☐	☐	☐	☐
Általános életszínvonal	☐	☐	☐	☐	☐
Politikai kultúra	☐	☐	☐	☐	☐
Karrierlehetőségek	☐	☐	☐	☐	☐

Általános légkör	☐	☐	☐	☐	☐
Emberek mentalitása	☐	☐	☐	☐	☐
Fizetés	☐	☐	☐	☐	☐

30. Tartózkodott már külföldön hosszabb ideig tanulási és/vagy munkavállalási céllal?

- Igen, 1-6 hónapig
- Igen, 7-12 hónapig
- Igen, több mint egy évig
- Igen, jelenleg is külföldön tartózkodom
- Nem

31. Tervezi, hogy az elkövetkező 3-5 évben külföldi munkavállalási céllal elhagyja Magyarországot?

- Igen
- Nem
- Már külföldön dolgozom
- Nem tudom / Nem kívánok válaszolni

32. Amennyiben az előző kérdésre IGEN a válasza, kérem írja le melyik országba menne?
(Több országot is írhat!)

33. Ha munkavállalási céllal hosszabb időre külföldre menne, mennyire valószínű, hogy visszatérne Magyarországra?

	1	2	3	4	
Egyáltalán nem
valószínű	☐	☐	☐	☐	Nagyon valószínű

34. Ha mondanivalója, észrevétele van a témával kapcsolatban, itt közölheti.

2. sz. melléklet: H1 tesztelése

H1: Feltételezem, hogy nagyobb a migrációs potenciál azokban a hallgatókban, akik legalább kommunikációképes szinten beszélnek angolul.

Az angolt legalább középfokon beszélők és a migráció kapcsolata.

Válaszadók száma (fő)

Nyelvi szint	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Középfok	55	41	96
Felsőfok	54	20	74
Anyanyelvi	8	0	8
Σ	117	61	178

$$H_0: P_{ij} = P_i \cdot P_j$$

$$H_1: \text{van olyan } i, j, P_{ij} \neq P_i \cdot P_j$$

$$\chi^2: 8,9291$$

$$\text{szf: } 2$$

$$\alpha: 0,05$$

$$C_f: 5,9915$$

H_0 -t elutasítjuk, tehát van kapcsolat az angolul legalább középszintű nyelvismeret és a migrációs hajlandóság között.

Függetlenség feltételezésével számított gyakoriság (fő)

Nyelvi szint	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Középfok	63	33	96
Felsőfok	49	25	74
Anyanyelvi	5	3	8
Σ	117	61	178

χ^2 értékek

Nyelvi szint	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Középfok	1,0400	1,9948	
Felsőfok	0,5906	1,1327	
Anyanyelvi	1,4294	2,7416	
Σ			8,9291

$$T: 0,188$$

$$T_{\max}: 0,841$$

$$C: 0,224$$

3. sz. melléklet: H2 tesztelése

H2: Feltételezem, hogy azoknak a hallgatóknak, akiknek van korábbi migrációs tapasztalata, nagyobb a migrációs hajlandósága.

A korábbi migrációs tapasztalat befolyásolja-e a migrációs szándékot?

Válaszadók száma (fő)

Korábbi migrációs tapasztalat	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Igen, max 6 hó	37	12	49
Igen, max egy év	5	2	7
Igen, több mint egy év	4	2	6
Nem	84	51	135
Σ	130	67	197

$$H_0: P_{ij} = P_i \cdot P_j$$

$$H_1: \text{van olyan } i, j, P_{ij} \neq P_i \cdot P_j$$

$$\chi^2: 2,9262$$

$$\text{szf: } 3$$

$$\alpha: 0,05$$

$$C_f: 7,8147$$

H_0 -t elfogadjuk, tehát nincs kapcsolat a migrációs tapasztalat és a migrációs hajlandóság között.

Függetlenség feltételezésével számított gyakoriság (fő)

Korábbi migrációs tapasztalat	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Igen, max 6 hó	32	17	49
Igen, max egy év	5	2	7
Igen, több mint egy év	4	2	6
Nem	89	46	135
Σ	130	67	197

χ^2 értékek

Korábbi migrációs tapasztalat	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Igen, max 6 hó	0,6730	1,3059	
Igen, max egy év	0,0314	0,0609	
Igen, több mint egy év	0,0004	0,0008	
Nem	0,2904	0,5635	
Σ			2,9262

4. sz. melléklet: H3 tesztelése

H3: Feltételezem, hogy akik elégedetlenebbek a hazai politikai kultúrával, azoknak nagyobb a migrációs hajlandósága.

A politikai elégedettség és a migrációs hajlandóság kapcsolata.

Válaszadók száma (fő)

Politikai elégedettség	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Nagyon elégedetlen	90	27	117
Inkább elégedetlen	31	21	52
Inkább elégedett	4	9	13
Nagyon elégedett	1	4	5
Σ	126	61	187

$$H_0: P_{ij} = P_i \cdot P_j$$

$$H_1: \text{van olyan } i, j, P_{ij} \neq P_i \cdot P_j$$

$$\chi^2: 19,3085$$

$$\text{szf: } 3$$

$$\alpha: 0,05$$

$$C_r: 7,8147$$

H_0 -t elutasítjuk, tehát van kapcsolat a politikai elégedettség és a migrációs hajlandóság között.

Függetlenség feltételezésével számított gyakoriság (fő)

Politikai elégedettség	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Nagyon elégedetlen	79	38	117
Inkább elégedetlen	35	17	52
Inkább elégedett	9	4	13
Nagyon elégedett	3	2	5
Σ	126	61	187

χ^2 értékek

Politikai elégedettség	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Nagyon elégedetlen	1,5815	3,2667	
Inkább elégedetlen	0,4652	0,9610	
Inkább elégedett	2,5860	5,3415	
Nagyon elégedett	1,6658	3,4409	
Σ			19,3085

$$T: 0,244$$

$$T_{\max}: 0,760$$

$$C: 0,321$$

5. sz. melléklet: H4 tesztelése

H4: Feltételezem, hogy az állandó lakhely befolyásolja a kivándorlási terveket.

Állandó lakhely befolyásolja-e a migrációs szándékot?

Válaszadók száma (fő)

Állandó lakhely	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Főváros	60	34	94
Megyeszékhely	10	6	16
Más város	39	18	57
Község/falu	22	9	31
Σ	131	67	198

$H_0: P_{ij} = P_i \cdot P_j$

$H_1: \text{van olyan } i, j, P_{ij} \neq P_i \cdot P_j$

$\chi^2: 0,7739$

szf: 3

$\alpha: 0,05$

Cf: 7,8147

H_0 -t elfogadjuk, tehát nincs kapcsolat az állandó lakhely és a migrációs hajlandóság között.

Függetlenség feltételezésével számított gyakoriság (fő)

Állandó lakhely	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Főváros	62	32	94
Megyeszékhely	11	5	16
Más város	38	19	57
Község/falu	21	10	31
Σ	131	67	198

χ^2 értékek

Állandó lakhely	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Főváros	0,0773	0,1510	
Megyeszékhely	0,0324	0,0634	
Más város	0,0440	0,0860	
Község/falu	0,1082	0,2116	
Σ			0,7739

Régió befolyásolja-e a migrációt?

Válaszadók száma (fő)

Régiók	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Észak-Magyarország	9	4	13
Észak-Alföld	10	4	14
Dél-Alföld	10	2	12
Közép-Magyarország	84	46	130
Közép-Dunántúl	12	4	16
Nyugat-Dunántúl	4	2	6
Dél-Dunántúl	2	5	7
Σ	131	67	198

$$H_0: P_{ij} = P_i \cdot P_j$$

$$H_1: \text{van olyan } i, j, P_{ij} \neq P_i \cdot P_j$$

$$\chi^2: 6,9245$$

$$\text{szf: } 6$$

$$\alpha: 0,05$$

$$C_f: 12,592$$

H_0 -t elfogadjuk, tehát nincs kapcsolat a lakhely és a migrációs hajlandóság között.

Függetlenség feltételezésével számított gyakoriság (fő)

Régiók	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Észak-Magyarország	9	4	13
Észak-Alföld	9	5	14
Dél-Alföld	8	4	12
Közép-Magyarország	86	44	130
Közép-Dunántúl	11	5	16
Nyugat-Dunántúl	4	2	6
Dél-Dunántúl	5	2	7
Σ	131	67	198

χ^2 értékek

Régiók	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Észak-Magyarország	0,0185	0,0362	
Észak-Alföld	0,0587	0,1148	
Dél-Alföld	0,5348	1,0457	
Közép-Magyarország	0,0470	0,0919	
Közép-Dunántúl	0,1889	0,3694	
Nyugat-Dunántúl	0,0002	0,0005	
Dél-Dunántúl	1,4950	2,9231	
Σ			6,9245

6. sz. melléklet: További függetlenségvizsgálatok

Van-e összefüggés a migrációs hajlandóság és a nem között?

Válaszadók száma (fő)

Nem	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Férfi	28	16	44
Nő	103	51	154
Σ	131	67	198

$$H_0: P_{ij} = P_i \cdot P_j$$

$$H_1: \text{van olyan } i, j, P_{ij} \neq P_i \cdot P_j$$

$$\chi^2: 0,1863$$

$$\text{szf: } 1$$

$$\alpha: 0,05$$

$$C_f: 3,8415$$

H_0 -t elfogadjuk, tehát nincs kapcsolat a nem és a migrációs hajlandóság között.

Függetlenség feltételezésével számított gyakoriság (fő)

Nem	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Férfi	29	15	44
Nő	103	53	156
Σ	131	67	198

χ^2 értékek

Nem	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Férfi	0,0424	0,0829	
Nő	0,0004	0,0606	
Σ			0,1863

Van-e kapcsolat a családi állapot és migráció között?

Válaszadók száma (fő)

Családi állapot	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Egyedülálló	68	27	95
Házias	0	1	1
Párkapcs. Párjával él	23	18	41
Párkapcs. Külön él	40	21	61
Σ	131	67	198

H₀: P_{ij}=P_i * P_j

H₁: van olyan i,j, P_{ij} ≠ P_i * P_j

χ^2 : 5,0648

szf: 3

α : 0,05

C_f: 7,8147

H₀-t elfogadjuk, tehát nincs kapcsolat a családi állapot és a migrációs hajlandóság között.

Függetlenség feltételezésével számított gyakoriság (fő)

Családi állapot	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Egyedülálló	63	32	95
Házias	1	0	1
Párkapcs. Párjával él	27	14	41
Párkapcs. Külön él	40	21	61
Σ	131	67	198

χ^2 értékek

Régiók	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
Egyedülálló	0,4214	0,8239	
Házias	0,6616	1,2936	
Párkapcs. Párjával él	0,6277	1,2272	
Párkapcs. Külön él	0,0032	0,0062	
Σ			5,0648

Van-e kapcsolat a kar és a migrációs tervek között?

Válaszadók száma (fő)

Egyetemi kar	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
KVIK	45	18	63
KKK	32	14	46
PSZK	54	35	89
Σ	131	67	198

$H_0: P_{ij} = P_i \cdot P_j$

$H_1: \text{van olyan } i, j, P_{ij} \neq P_i \cdot P_j$

$\chi^2: 2,2157$

szf: 2

$\alpha: 0,05$

C_f: 5,9915

H_0 -t elfogadjuk, tehát nincs kapcsolat az egyetemi kar és a migrációs hajlandóság között.

Függetlenség feltételezésével számított gyakoriság (fő)

Egyetemi kar	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
KVIK	42	21	63
KKK	30	16	46
PSZK	59	30	89
Σ	131	67	198

χ^2 értékek

Egyetemi kar	Migrációs hajlandóság		Σ
	Igen	Nem	
KVIK	0,2642	0,5165	
KKK	0,0805	0,1575	
PSZK	0,4051	0,7920	
Σ			2,2157